

NEDERLANDS IN ACTIE

Docentenhandleiding

Berna de Boer
Birgit Lijmbach

uitgeverij | C
coutinho

bussum 2004

Inhoud

Theoretische inleiding	3
Thema 1 – Werk en vrije tijd	17
Thema 2 – Reizen	20
Thema 3 – Gevoelens	32
Thema 4 – Onderwijs	40
Thema 5 – Buitenlanders in Nederland	47
Thema 6 – Gezondheid	54
Thema 7 – Relaties	59
Thema 8 – Kunst en cultuur	65
Thema 9 – Literatuur	71
Test thema 1 en 2	76
Test thema 3 en 4	79
Test thema 5 en 6	82
Test thema 7 en 8	85
Beoordeling test thema 1 en 2	89
Beoordeling test thema 3 en 4	90
Beoordeling test thema 5 en 6	91
Beoordeling test thema 7 en 8	92

Theoretische inleiding

Voorwoord

Nederlands in actie is ontstaan vanuit een behoefte uit de onderwijspraktijk aan een methode die afgestemd is op de studeermethode en belangstelling van hoogopgeleide, enigszins gevorderde leerders van het Nederlands. *Nederlands in actie* is ontwikkeld vanuit het onderwijs aan deze groep. Vanaf mei 2002 zijn diverse onderdelen van deze methode getest en indien nodig bijgesteld, naar aanleiding van opmerkingen van zowel docenten als studenten die *Nederlands in actie* in proefversies gebruikten.

Doel

Het doel van deze methode is uitbreiding van de talige competentie, dat wil zeggen van de vaardigheid bepaalde talige middelen (woorden, routines, grammaticale mogelijkheden) op het juiste moment aan te wenden. De theorie van de taal speelt hierbij een ondersteunende rol, en het leren ervan is geen doel op zich.

In termen van het Europees Referentiekader kan de student zich met deze methode van niveau A2 naar niveau B1 ontwikkelen.

Doelgroep

In deze methode richten we ons op de hoger opgeleiden, die zelfstandig in staat zijn zich een plaats in de Nederlandse samenleving te verwerven (of dat al gedaan hebben) en die in staat zijn op een volwassen manier om te gaan met leerstof en kritisch te kijken naar hun eigen vorderingen en manco's. De thema's die behandeld worden, sluiten aan bij de belangstelling van deze groep.

We richten ons binnen deze doelgroep op twee groepen: buitenlanders die al dan niet permanent in Nederland wonen en studenten Nederlands in plaatsen buiten Nederland, de zogenoemde studenten extra muros.

Nederlands in actie gaat ervan uit dat de student de Nederlandse taal beheerst op een basisniveau; in termen van het Europees Referentiekader is dat niveau A2.

Studenten extra muros

Tussen Nederlands leren in Nederland (NT2) en Nederlands leren buiten Nederland (Nvt) zijn veel verschillen, maar ook veel overeenkomsten (Van Kalsbeek, 2001). Veel buitenlandse instellingen maken gebruik van lesmateriaal dat ontwikkeld is ten behoeve van het NT2-onderwijs. Ook *Nederlands in actie* is bruikbaar voor het onderwijs buiten Nederland.

We realiseren ons dat voor studenten Nederlands die de taal op academisch niveau bestuderen, *Nederlands in actie* niet toereikend is wat betreft de grammatica. Deze methode richt zich namelijk op het gebruik van de grammatica, en niet op de theoretische achtergronden ervan. *Nederlands in actie* kan echter voor studenten van dit niveau

wel een aanvulling zijn op het gebied van taalaanbod en oefening in toepassing van vocabulaire en structuren.

Andere gebruikers in het buitenland, die niet op een academisch-theoretisch niveau de taal bestuderen, kunnen *Nederlands in actie* gebruiken zoals in Nederland de NT2-studenten. We zijn er in de opdrachten en vragen niet vanzelfsprekend van uitgegaan dat de student zich in Nederland bevindt. Bijvoorbeeld een vraag als 'Waar kun je hier haring kopen?' stellen we niet; wel een vraag als 'In wat voor winkels kun je haring kopen?'. Uiteraard is het niet altijd mogelijk de vragen en opdrachten geheel situatie-onafhankelijk te maken; we vertrouwen erop dat de docent dergelijke vragen en opdrachten kan aanpassen aan de eigen situatie.

Europees Referentiekader

Het Europees Referentiekader is een meetinstrument om taalvaardigheden te meten en om de leerdoelstellingen en vorderingen van de student in kaart te brengen op het gebied van luistervaardigheid, leesvaardigheid, gesproken interactie, schrijfvaardigheid. Binnen elke taalvaardigheid worden zes niveaus onderscheiden die oplopen van beginner (overlevingsniveau) tot vaardig gebruiker (managementniveau). Het ERK is ontwikkeld door de Raad van Europa, onder de naam: Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment.

Nederlands in actie beoogt de student te brengen van niveau A2 tot niveau B1, in termen van het Europees Referentiekader. Bij de selectie van onderdelen voor *Nederlands in actie* zijn we uitgegaan van de beschrijving van niveau B1 van het Europees Referentiekader. Voor een gedetailleerde beschrijving van de vaardigheden die beheerst moeten worden om dit niveau te hebben, verwijzen we naar www.taalportfolio.nl.

De deelvaardigheden zijn geconcretiseerd in de beschrijvingen van behandelde stof in het onderdeel Reflectie, aan het eind van ieder hoofdstuk.

Tijdsinvestering

Deze methode is uitvoerig in de praktijk getest, zowel in individuele als in groepscursussen. Per thema blijken ongeveer acht (klok)uren noodzakelijk, aangevuld met acht tot twaalf uur zelfstudie, als alle onderdelen aan bod komen.

In de praktijk getoetst

Nederlands in actie is in totaal gedurende twee jaar in ontwikkeling geweest. In deze twee jaar is het materiaal in diverse fasen door diverse instellingen getoetst, binnen en buiten Nederland. Binnen Nederland is het materiaal in proefvorm gebruikt in groepscursussen en individuele trainingen NT2 van het Talencentrum van de Rijksuniversiteit Groningen. Buiten Nederland is het gebruikt voor groepen studenten Nederlands als vreemde taal in Madrid (Escuela Oficial d'Idiomas), Boedapest (Károli Gáspár Református Egyetem) en Bremen (Universität Bremen).

Klankbordgroep

Tijdens de ontwikkeling hebben we meermalen overleg gehad met leden van de zogenoemde klankbordgroep, een groep personen met kennis van en ervaring in het NT2-onderwijs, die het materiaal in diverse fasen kritisch bekeken en de praktische uitwerking van taaltheoretische inzichten met ons bespraken. Deze klankbordgroep bestond uit Marloes de Bie, Marie-José de Bruijn (ROC Amsterdam/Volksuniversiteit Utrecht), Karin Maassen, Lotty van Minnen (Universiteit van Amsterdam), Johanna Roodzant (Universiteit Bremen) en Marjolijn de Wijk.

Didactische achtergrond

In *Nederlands in actie* is de socio-constructivistische benadering terug te vinden. Leren wordt in deze benadering gezien als een constructief, actief en interactief proces (Griffioen, 2002). Een leeromgeving moet zo worden ingericht dat de lerende actief participeert, in samenwerking en interactie met anderen. Hierbij wordt in een relevante toepassingscontext gewerkt met als uiteindelijk doel dat lerenden hun kennis en vaardigheden duurzaam kunnen toepassen in situaties buiten de leersituatie.

Deze benadering vormt het fundament voor competentiegericht onderwijs, waarvan *Nederlands in actie* een aantal elementen bevat, in die zin dat de student gestimuleerd wordt nieuwe kennis, vaardigheden en attitudes op het spoor te komen, zich toe te eigenen en in concrete situaties toe te passen. De samenhang tussen (deel)taken en competenties moet voor de student zichtbaar zijn: de student moet zien waarvoor een bepaalde opdracht nuttig kan zijn en hij kan zich een voorstelling maken van de situaties waarin hij deze deeltaken kan gebruiken. Dit betekent niet dat alle opdrachten communicatief moeten zijn; het betekent wel dat het hogere doel van een opdracht duidelijk moet zijn. Het competentief denken gaat ervan uit dat de student in staat is te reflecteren op zijn kennis en leerproces (Van der Geld, 2003). Dit uitgangspunt is in *Nederlands in actie* terug te vinden in het onderdeel Reflectie, aan het eind van ieder hoofdstuk.

In de opbouw van het aanbieden en oefenen tot geïntegreerd gebruik van diverse taalonderdelen zijn de fasen terug te vinden zoals die beschreven worden voor de grammatica in Kuiken en Vedder (1995): de herkenningfase, de taalgerichte oefenfase en de communicatieve oefenfase. Met deze fasen als uitgangspunt bieden we niet alleen de grammatica aan, ook de taalfuncties en het vocabulaire worden volgens deze opbouw gepresenteerd en geoefend.

Interactie

Interactie is een van de speerpunten van deze methode. Enerzijds is er sprake van een extrinsieke motivatie – de studenten worden aangespoord bepaalde taken op te lossen. Anderzijds is er een intrinsieke motivatie – mensen hebben de behoefte informatie uit te wisselen over wie ze zijn, waar ze vandaan komen, wat hun visie is en dergelijke. In de opdrachten in *Nederlands in actie* hebben we zoveel mogelijk deze vormen van motivatie aan elkaar verbonden waardoor ze elkaar versterken: de studenten vinden het interessant een bepaalde taak op te lossen in overleg met anderen, omdat ze daarmee ook een deel van zichzelf kunnen laten zien.

Docent

Hoewel we zelfstandig lerende gebruikers voor ogen hebben, is *Nederlands in actie* geen zelfstudiemethode. De docent speelt een belangrijke rol: hij structureert de lessen, biedt uitbreiding waar nodig, corrigeert. We gaan uit van zelfstandig werkende docenten. Dat betekent dat we in de instructie bij de opdrachten geen gedetailleerde aanwijzingen geven. Alleen waar de opdrachten niet voor zichzelf spreken, geven we instructies. Verder geven we zo nu en dan ook tips om variaties aan te brengen in de opdrachten en/of oefeningen. We nemen echter aan dat de docenten die wij voor ogen hebben, in staat zijn zelf aanpassingen te bedenken waar dat gewenst is.

Thema's

De thema's zijn gekozen door studenten uit de groepen voor wie dit materiaal bedoeld is. Eerst hebben ze zelf thema's mogen aandragen, de volgende ronde bestond uit het selecteren van tien thema's uit een lijst van twintig. Sommige thema's zijn samengevoegd en uiteindelijk heeft dat geresulteerd in deze negen thema's: Werk en vrije tijd, Reizen, Gevoelens, Onderwijs, Buitenlanders in Nederland, Gezondheid, Relaties, Kunst en cultuur, Literatuur.

Thema 9 – Literatuur – heeft een aparte status. In dit thema wordt geen grammaticaal onderwerp meer behandeld en ook de woordenschatlijn stopt na thema 8. Het is sterk afhankelijk van de interesse van de student of dit thema hem aanspreekt. Dat is de reden waarom we het als laatste presenteren, als extra hoofdstuk.

De volgorde van de thema's is enigszins willekeurig en is bepaald door de beschikbaarheid en moeilijkheidsgraad van de leesteksten bij het betreffende thema. De thema's kunnen niet zonder meer door elkaar behandeld worden, omdat er in de grammatica en vocabulaire een duidelijke opbouw is.

Spreekvaardigheid

In de spreekopdrachten worden taalfuncties, vocabulaire en grammatica toegepast geoefend. De spreekopdrachten zijn steeds gericht op de benodigde vaardigheden in de dagelijkse praktijk van de studenten in contact met Nederlanders: deelnemen aan gesprekken, informatie vragen en geven, overleggen, afspraken maken en dergelijke. Interactie was dan ook een centraal punt bij de ontwikkeling van de spreekopdrachten.

Volwassen taalstudenten hebben er behoefte aan hun gevoelens, opvattingen en ervaringen te delen met anderen; hierin hopen we tegemoet te komen door de opdrachten steeds zo veel mogelijk bij de realiteit te laten aansluiten of een verbinding naar de realiteit te leggen. Het moet voor studenten de moeite waard zijn om een spreekoefening uit te voeren, ze moeten intrinsiek gemotiveerd zijn naar de ander te luisteren en zelf informatie toe te voegen (Pattison, 1989).

We zijn ons hierbij bewust van de paradox van communicatief onderwijs: hoe reëel de situatie ook is, het blijft een gebeuren in een afgebakend onderwijskader. In de praktijk blijkt dat ook studenten zich dat realiseren. Maar zij zijn wel bereid mee te werken, een rol op zich te nemen, zolang het uiteindelijke doel van de opdracht – verbetering van de vaardigheid in het bestaan buiten de les – niet uit het zicht raakt.

De spreekopdrachten zijn afwisselend wat betreft het aantal deelnemers: in tweetallen, drietallen of grotere groepen. Opdrachten voor drietallen en groepen zijn met eenvoudige ingrepen aan te passen tot opdrachten voor tweetallen, waardoor de meeste spreekopdrachten ook in individuele trainingen bruikbaar zijn.

De spreekoefeningen staan soms op zichzelf, vaker zijn ze verbonden aan een ander onderdeel in het thema: een leestekst, een bepaald grammaticaal verschijnsel, een taal-functie.

De spreekopdrachten variëren in de mate waarin ze geleid of minder geleid zijn. Bij sommige opdrachten wordt expliciet gevraagd naar bepaalde constructies of het gebruik van bepaald vocabulaire, bij andere zijn de reactiemogelijkheden ruimer.

Taalfuncties

Taalfuncties die aangeboden worden zijn: een afspraak maken, een telefoongesprek voeren, gevoelens uitdrukken, een mening geven/vragen, met iemand (niet) eens zijn, iets niet willen/kunnen zeggen. Deze routines zijn geselecteerd op grond van ervaring met de wensen/behoefte van de doelgroep, en ze zijn waar mogelijk gekoppeld aan het thema. De routines worden eerst expliciet gepresenteerd, vervolgens in een context als luistermateriaal aangeboden, daarna geoefend. In de spreekopdrachten die daarop volgen, is toepassing van deze routines vaak ook gewenst of nodig.

Vocabulaire

Hoewel een student niet elk woord hoeft te kennen, betekent dat niet dat woorden niet belangrijk zijn. Integendeel: woordenschatuitbreiding is een essentieel onderdeel van *Nederlands in actie*. We hebben uit elke tekst maximaal 15 woorden geselecteerd die ook voorkomen in het Basiswoordenboek van Kleijn en Nieuwborg (1983). De selectie van deze woorden is gebaseerd op frequentie, maar ook op relevantie: woorden die studenten moeten beheersen om hun taalvaardigheid verder te ontwikkelen (Bossers, 1995). Een derde criterium was de ervaring welke woorden over het algemeen al dan niet problemen opleveren of al dan niet bekend zijn op dit niveau.

Van de woorden worden alleen de meest frequente betekenissen aangeboden, aangeduid met een 1, respectievelijk 2 en 3. We hebben in sommige gevallen, waar we dat nodig achtten, ook frequente woordgroepen met het doelwoord opgenomen. Dit lemma is dan direct onder het doelwoord geplaatst, en ook onder het doelwoord te vinden in de alfabetische woordenlijst.

De geselecteerde woorden komen allereerst voor in de tekst, daarna worden ze in een pregnante context in een aparte zin aangeboden. Vervolgens zijn er oefeningen voor de studenten om de woorden te gebruiken. De antwoorden bij deze oefeningen staan achter in het boek. Tijdens de volgende bijeenkomst, nadat de student de woorden heeft bestudeerd, stelt de docent vragen met daarin een van de bestudeerde woorden. Deze vragen zijn in de handleiding per thema opgenomen als begripsvragen. Uit het antwoord van de student wordt duidelijk of hij het woord begrijpt. De keer daarop moet de student het geleerde woord toepassen, dat wil zeggen dat hij in een antwoord het geleerde woord moet gebruiken. Door de formulering van de vragen, die zo communicatief mogelijk zijn,

wordt hij daar als het ware toe gedwongen. Op deze manier wordt een bepaald woord dus vijf keer expliciet aangeboden. Deze manier past binnen de opvatting dat bij het leren van nieuwe woorden herhaling, in diverse contexten, noodzakelijk is (Schouten-Van Parreren, 1985). Naast het aanbod in het boek staat op de website extra oefenstof met het vocabulaire.

Overigens zijn er ook woorden opgenomen waarvan wij vinden dat de student die receptief wel moet beheersen maar niet actief, omdat het dan woorden betreft die vooral in geschreven taal worden gebruikt, bijvoorbeeld 'reeds'. Deze woorden worden dan wel bevraagd in de begripsvragen, maar niet in de toepassingsoefening.

De aangeboden woorden kunnen opnieuw voorkomen in oefeningen in volgende thema's. Het is daarom raadzaam altijd het vocabulaire van een thema te behandelen, ook als een leestekst wordt overgeslagen.

Het komt incidenteel voor dat een woord al aangeboden wordt in een tekst of opdracht, maar pas bij een latere tekst (of thema) expliciet wordt behandeld.

Achter in het boek is een alfabetische woordenlijst waarbij het nummer van de tekst vermeld staat waarbij het woord expliciet behandeld wordt.

Leesvaardigheid

Per thema bieden we in ieder geval twee leesteksten aan. Bij de selectie van de teksten lieten we ons leiden door een aantal criteria. Een belangrijk punt was de vraag of de tekst informatie over Nederland en/of de Nederlanders geeft. Verder hebben we teksten beoordeeld op de vraag of ze wel actueel maar niet te tijdgebonden zijn, of ze uitdagend zijn in de betekenis dat het voor de lezer interessant is te reageren op de tekst, en uiteraard hebben we geprobeerd te voorkomen teksten op te nemen die op de een of andere manier kwetsend kunnen zijn.

De bronnen zijn divers: internetpagina's, diverse kranten, diverse tijdschriften.

De opbouw van gemakkelijk naar moeilijker wordt bewerkstelligd door de lengte van de teksten en de mate waarin de teksten herschreven zijn. We hebben zeker aan het eind van het boek geprobeerd zo min mogelijk te herschrijven.

Criteria om te herschrijven waren: lastige zinsconstructies en onbekende woorden. We realiseren ons dat dit geen objectieve criteria zijn; de teksten en de herschreven varianten zijn echter zo vaak getoetst in de praktijk dat we er vertrouwen in hebben dat de teksten in deze vorm gemakkelijker leesbaar zijn. Soms is er een deel van een tekst weggelaten omdat daarin weinig nieuwe informatie stond en de tekst anders te lang zou worden.

Overigens vinden wij het niet noodzakelijk dat een student elk woord van een tekst begrijpt. Als een student een tekst voor ongeveer 80% begrijpt, vinden wij dat voldoende. We vinden het belangrijk dat een student 'veel kilometers maakt' en ook durft te raden naar de betekenis van een onbekend woord of durft te concluderen dat een bepaald woord niet belangrijk is voor het begrip van de tekst. We sluiten hiermee aan bij de visie van Westhoff (1981).

De teksten gaan vergezeld van enkele tekstbegripvragen, zodat de student zelf kan controleren of hij voldoende van de tekst begrepen heeft. Hij kan dit nagaan aan de hand van de antwoorden die achter in het boek staan vermeld.

Het is mogelijk een tekst over te slaan. Het is dan wel raadzaam in ieder geval het vocabulaire bij die tekst te behandelen, omdat dat later terug kan komen.

Luistervaardigheid

Nederlands in actie biedt luistervaardigheid aan door middel van een dvd met dialogen, liedjes en beeldfragmenten. De dialogen zijn ook te beluisteren via de website. De teksten van de dialogen en liedjes zijn opgenomen in het boek, de teksten van de beeldfragmenten staan op de website bij de docentenhandleiding per thema.

Deze drie vormen – direct contact, alleen luisteren, luisteren met ondersteuning in de vorm van beelden – doen een beroep op verschillende vormen van luistervaardigheid (Van Veen, 1995).

De beeldfragmenten bestaan uit authentieke (delen van) programma's zoals die zijn uitgezonden op de Nederlandse televisie. We hebben hierbij gestreefd naar inhoudelijke koppeling met het thema en naar variatie. De soorten vragen die hierbij zijn gemaakt, zijn afhankelijk van de moeilijkheidsgraad van de tekst en de plaats in de methode. De fragmenten zijn afkomstig uit verschillende soorten programma's: *De droomfabriek*, *Maandag Prinsjesdag*, *Klokhuis*, *NOS-journaal*, *Bij ons thuis*, *Je zal het maar hebben*, *Spoorloos*, *Kunst en Kitsch*, *Andere ogen*.

Liedjes

Bij de selectie van de liedjes hebben we gelet op de koppeling met het thema, de verstaanbaarheid en de moeilijkheidsgraad van de tekst en het jaartal van verschijnen. In verband met overnamerechten was het niet mogelijk om de liedjes in de oorspronkelijke uitvoering aan te bieden. De liedjes zijn daarom door een andere zanger ingezongen. De liedjes moeten beschouwd worden als illustratie, als extra luistermateriaal. Het is de bedoeling dat studenten de strekking van het liedje begrijpen, zonder dat ze alle woorden kennen. Waar nodig wordt in het docentenmateriaal geadviseerd enkele woorden of begrippen vooraf te bespreken. Uiteraard speelt hier de inschatting van de docent een rol. We willen er echter voor waarschuwen de teksten van de liedjes uitputtend te bespreken. Een liedtekst heeft vaak een aparte vorm van taalgebruik: soms zijn woorden of constructies gekozen om het rijm of het ritme, soms ook is er sprake van poëtisch taalgebruik in liedteksten.

De teksten van de liedjes zijn afgedrukt in het studentenboek. Het is aan de docent om studenten toe te staan mee te lezen, of zelfs de tekst vooraf te lezen. Voor studenten die problemen hebben met luistervaardigheid, kan het heel frustrerend zijn naar een lied te luisteren waarvan ze niets begrijpen. Het is dan stimulerend om de tekst vooraf te lezen, en daarna te beluisteren (zonder mee te lezen). Meezingen met de liedjes is een ontspannen manier om uitspraak en spreektempo te oefenen. We gaan ervan uit dat de docent naar behoefte kan variëren met de inzet van de liedjes.

Schrijfvaardigheid

Bij de ontwikkeling van de schrijfopdrachten zijn we uitgegaan van de behoeften van de gemiddelde student op dit niveau: taakgericht schrijven, maar op een beperkt niveau. Dat wil zeggen dat we niet verlangen dat de student een uitgebreide zakelijke nota kan produceren, wel dat hij adequaat kan reageren op een briefje van een collega. Daarnaast bieden we veel opdrachten die de studenten stimuleren tot oefenen in het schrijven, in de constructie van zinnen en teksten, in het gebruik van vocabulaire, in de toepassing van grammaticale onderdelen. Een belangrijke factor in de ontwikkeling van schrijfvaardigheid is het produceren van een redelijke hoeveelheid teksten: door ervaring leren. Voorwaarde daarbij is dat de student begeleid wordt in zijn ontwikkeling. Daartoe biedt *Nederlands in actie* een correctiemodel waarin bepaalde veel voorkomende fouten zijn gecodeerd. Het is de bedoeling dat de docent in een ingeleverde schrijfopdracht fouten onderstreept en voorziet van de bijbehorende codes. De student bekijkt hoe de fouten verbeterd kunnen worden. De nieuwe versie wordt daarna weer ingeleverd. Op deze manier is de student zich bewust van zijn fouten, en op langere termijn ook van de soorten fouten, en verdiept hij zichzelf in mogelijkheden deze fouten te verbeteren. Zo bekijft de gecorrigeerde vorm beter dan wanneer de docent deze aanreikt.

Bij de schrijfopdrachten zijn geen verplichtingen opgelegd wat betreft woord- en constructiegebruik; de opdrachten zijn gericht op de taalfunctie. De docent is uiteraard vrij zijn studenten te sturen in de toepassing van verworven woorden en vormen in een te schrijven tekst.

Grammatica

We richten ons op het gebruik van de taal in veelvoorkomende situaties. Dat betekent dat de aangeboden theorie over het Nederlands vaak vereenvoudigd wordt aangeboden en dat uitzonderingen meestal onvermeld blijven. We realiseren ons dat deze methode daardoor niet toereikend is voor studenten extra muros wat betreft de behoefte aan grammaticale kennis. Specifieke taalkundecolleges zijn daarvoor geschikter. Hierbij kan deze methode als aanvulling, gericht op de toepassing van grammatica, gebruikt worden. Het is aan de docent om bij de grammatica naar eigen inzicht de benodigde toelichting te verschaffen. Indien uitbreiding van de grammatica gewenst is, bevat Welles Nietes (Zijlmans, 2003) mogelijkheden tot het aanbieden daarvan.

Bekend veronderstelde grammatica

Voorafgaande aan de grammaticale regels achter in het boek, geven we een beknopt overzicht van de grammaticale onderdelen die we als bekend veronderstellen als een student begint met *Nederlands in actie*. Het gaat om de volgende onderdelen: de vervoeging van regelmatige werkwoorden in het presens, imperfectum en perfectum, de vervoeging van modale werkwoorden, een overzicht van het pronomina personale, de verbuiging van het adjectief en het demonstratief pronomina.

De grammaticale onderwerpen in *Nederlands in actie* zijn in volgorde van aanbieding: de betekenis en toepassing van conjuncties, de vorming van de bijzin, vorming van zinnen en vragen in de indirecte rede, diverse functies van het werkwoord *zullen* in het presens,

het gebruik van (om) te + infinitief, herkenning en toepassing van scheidbare werkwoorden, het gebruik van het woord *er* in diverse functies, vorming van bijvoeglijke bijzinnen en de passende relatieve pronomina, diverse functies van *zullen* in het imperfectum, herkenning en gebruik van passieve vormen.

Terminologie

We gebruiken de gangbare Latijnse grammaticale termen, behalve daar waar Nederlandse termen bestaan die voor een niet-Nederlandstalige doorzichtig zijn wat betreft interpretatie. Zo geven we de voorkeur aan conjuncties (omdat voegwoorden niet direct begrijpelijk is), en hebben we separabele verba laten liggen ten faveure van scheidbare werkwoorden, omdat die term inzichtelijk is.

Bij de keuze tussen Latijnse en Nederlandse termen hebben wij ons steeds laten leiden door de begrijpelijkheid en de kans dat de betreffende term herkend wordt door (een deel van) de gebruikers. Voor ons is het niet van belang welke term de student gebruikt, zolang voor hem duidelijk is wat ermee wordt bedoeld.

Regels

Het grammaticale onderwerp in het thema zelf wordt vooral duidelijk gemaakt door voorbeelden en door middel van de lay-out. Afhankelijk van het grammaticale onderwerp, wordt zo min mogelijk óver het onderwerp verteld. Het wordt soms zelfs niet expliciet vermeld in de uitleg. Wel wordt het onderwerp aangegeven als titel van de te behandelen grammatica. We hebben hiervoor gekozen om studenten te stimuleren zich zo veel mogelijk te richten op het gebruik van bepaalde taalverschijnselen. Bij een theoretische benadering bestaat de kans dat veel studenten al bij voorbaat de moed laten zakken ('grammatica is moeilijk') of zich verdrinken in theorie met als resultaat dat ze een regel kunnen geven maar deze niet in praktijk kunnen brengen.

Inductief versus deductief leren

Binnen de hoofdstukken wordt de grammatica aangeboden in de vorm van voorbeelden en verduidelijkt door de lay-out. Achter in het boek wordt de regel talig uitgelegd, waarbij we de taal zo simpel mogelijk hebben gehouden. Daar geven we allerlei nieuwe voorbeelden en staan bepaalde uitzonderingen beschreven.

Het voordeel hiervan is dat een student op een gemakkelijke manier bepaalde informatie nog eens kan naslaan en/of bij afwezigheid tijdens de cursus op die manier de gemiste stof zelf kan doorwerken. De voorbeeldzinnen sluiten zo veel mogelijk aan bij het thema. Door deze beide presentatievormen te combineren doen we recht aan zowel de inductieve als de deductieve manieren van leren.

Grammaticaoefeningen

Bij elk grammaticaal onderdeel bieden we ongeveer vijf oefeningen waarin de grammatica moet worden toegepast. In deze oefeningen wordt geen theoretisch inzicht bevraagd. De oefeningen zijn volgens een paar principes opgebouwd. Het eerste principe is: van receptief naar actief. Van strak geïnstrueerde schoolse toepassing van de regel wordt de

student geleid naar oefeningen waarin het gebruik van het betreffende grammaticale onderdeel een natuurlijk gegeven is in de context. Hiermee wordt recht gedaan aan het volgende principe, namelijk van geleid naar vrij. Zijn de vragen in de eerste oefeningen nog gesloten, ze worden opener naarmate de student verder door de oefeningen gaat. In de laatste oefening, meestal een spreekoefening, wordt de toepassing van de grammatica vereist zonder dat het oefenen van de grammatica als doel gegeven is.

Prepositie-oefeningen

In elk hoofdstuk geven we een prepositie-oefening, waarbij in een tekst preposities ingevuld moeten worden. We hebben bewust voor deze oefening gekozen omdat het kiezen van de juiste prepositie voor veel studenten heel lang een lastig probleem blijft. We hebben uit de teksten van het hoofdstuk alle verbindingen met preposities genoteerd. Deze verbindingen hebben we verwerkt in een korte tekst, waarbij de student de juiste prepositie invult. De antwoorden staan achter in het boek.

Reflectie

Ieder hoofdstuk sluit af met het onderdeel Reflectie. Hierbij neemt de student een aantal beschrijvingen van talige handelingen door, waarbij hij moet aankruisen of hij dit inderdaad beheerst. Per hoofdstuk beschrijven we de handelingen die gepresenteerd zijn in het hoofdstuk in kwestie. Op deze manier beoordeelt de student zijn eigen vorderingen, en krijgt hij een overzicht van taalvaardigheden waarin hij nog tekortschiet. Over het algemeen gaan studenten gewetensvol om met deze reflectiepunten; ze beoordelen zichzelf eerder te zwak dan dat ze zich overschatten.

De beschrijvingen in het onderdeel Reflectie kunnen beschouwd worden als concretiseren en gedetailleerde uitwerkingen van de deelvaardigheden zoals die beschreven worden voor niveau B1 in het Europees Referentiekader. We hebben ervoor gekozen alleen de onderdelen die in het betreffende hoofdstuk voor het eerst aan de orde zijn gekomen, op te nemen, om te voorkomen dat er erg lange lijsten zouden ontstaan, waarbij voornamelijk herhaald wordt wat al in eerdere reflecties gegeven is.

De reflectie is gepresenteerd in de vorm van zogenaamde can-do-statements. De student leest een beschrijving van wat hij kan, en kruist het item aan als hij inderdaad kan wat genoemd is. We realiseren ons dat hier een schemergebied is tussen wat de student daadwerkelijk goed beheerst enerzijds en wat hij denkt te kunnen anderzijds. In de statements is geen normering te vinden: er staat niet of de student een taalactiviteit feilloos moet kunnen uitvoeren of in een net te tolereren mate. De reflectiepunten moeten dan ook niet als beoordelingspunten gebruikt worden, maar als punten waarmee de student zelf terug kan kijken op zijn eigen kennis en vermogen.

Antwoorden

De antwoorden bij de opdrachten zijn achter in het boek opgenomen, om tijdrovende huiswerkbeknoptingen tijdens de lessen te voorkomen en om studenten de gelegenheid te geven zichzelf bij te werken als ze een of meer lessen verzuimen. Soms zijn ook andere antwoorden mogelijk, soms leiden opdrachten tot discussie: het is aan de docent om te

beoordelen welke onderdelen van het huiswerk de moeite waard zijn om in de les te bespreken ondanks het feit dat de antwoorden al gegeven zijn. Antwoorden bij spreekopdrachten zijn niet gegeven vanwege de uitgebreide variatie in juiste antwoordmogelijkheden. De docent speelt een grote rol in de begeleiding bij deze oefeningen. We wijzen er hier nogmaals op dat *Nederlands in actie* geen zelfstudiemethode is.

Onregelmatige werkwoorden

De lijst met onregelmatige werkwoorden is niet compleet; zo hebben we zelden voorkomende woorden als *delven* niet opgenomen. Dit geldt eveneens voor samengestelde werkwoorden; de docent moet studenten erop wijzen dat de vervoeging hiervan op dezelfde manier gaat als het basiswoord. Een enkele keer hebben we hierop een uitzondering gemaakt: *verbergen* en *optreden* zijn opgenomen in plaats van de niet-frequente vormen *bergen* en *treden*.

Bij de werkwoorden *jagen*, *waaien* en *willen* hebben we twee vormen van het imperfectum opgenomen. Het is aan de docent om toe te lichten welke waarde aan deze vormen wordt toegekend: als ouderwets beschouwd, of alleen in spreektaal voorkomend.

Voor de perfectumvorm staat soms *is*, soms (*is*). De eerste aanduiding betekent dat het betreffende werkwoord gebruikt wordt met het hulpwerkwoord *zijn*; een aanduiding met (*is*) betekent dat het hulpwerkwoord *zijn* gebruikt wordt als in de betekenis van de zin sprake is van een beweging in een bepaalde richting. Bij de overige werkwoorden wordt *hebben* gebruikt als hulpwerkwoord.

Toetsing

Naast de reflectie waarbij de student zijn eigen kunnen beoordeelt, volgt er na elke twee hoofdstukken een vorderingstoets, waarmee bepaald wordt of de student de onderzeken stof beheerst (Hulstijn, 1995). In deze toetsen komen altijd de volgende elementen terug: vocabulaire, grammatica, taalfuncties. De opdrachten in de toets zijn gericht op het gebruik van bovengenoemde elementen.

Oefenmateriaal op de website

Op de website van *Nederlands in actie* staat oefenmateriaal op het gebied van grammatica en vocabulaire. Dit materiaal is aanvullend op het materiaal in het boek. Studenten kunnen dit materiaal zelfstandig doorwerken. Het is niet ontwikkeld voor het gebruik in groepen en/of tijdens de les.

Internetopdrachten

Bij elk thema bieden we een of twee internetopdrachten aan. Dat zijn opdrachten waarbij het gebruik van internet een vereiste is om de opdracht uit te voeren. De opdrachten zijn in samenwerking met Johanna Roodzant gemaakt.

De internetopdrachten zijn niet in het boek opgenomen, omdat het karakter van internet flexibel en snel veranderbaar is. Internetopdrachten in het boek zouden al na korte tijd achterhaald kunnen zijn. Door deze opdrachten op de site aan te bieden, kunnen we snel op veranderingen inspelen en de opdrachten aanpassen en/of vervangen.

Internet – een rijke leeromgeving

Door het uitvoeren van de internetopdrachten wordt de student gedwongen Nederlands-talige internetsites te bezoeken, waardoor hij kennis maakt met diverse aspecten van de Nederlandstalige samenleving: culturele, sociale, zakelijke, historische aspecten. Internet biedt een ruime kijk op de wereld met daarin talloze mogelijkheden tot kennismaking met diverse verschijnselen in de samenleving.

Naast deze functie als informatiekanaal zien wij een ander groot voordeel van internet als toegevoegd medium aan een taalmethode: internet als drager van een grote hoeveelheid authentiek en actueel taalmateriaal. Waar studenten extra muros in het verleden afhankelijk waren van nazendingen van kranten en videobanden, kunnen ze nu direct op de hoogte worden gebracht van actuele ontwikkelingen. Wij willen voor deze groep het gebruik van internet dan ook stimuleren respectievelijk ondersteunen. We hopen door het aanbieden van deze opdrachten dat de student zich ook buiten de cursus vaker op het internet waagt, om zo kennis te nemen van allerlei ontwikkelingen in Nederland en tegelijk bezig te zijn met de Nederlandse taal in een realistische context.

Een ander voordeel van het gebruik van internet is de aansluiting bij de (talige) taken waarvoor de student zich in de realiteit ook gesteld zal zien. Door het uitvoeren van een internetopdracht verwerft de student kennis en vaardigheden die hij in andere situaties ook kan inzetten.

Vooronderstelling

Om deze opdrachten uit te kunnen voeren, moeten studenten gebruik maken van internet. We gaan ervan uit dat studenten enigszins bekend zijn met het medium, dat wil zeggen dat ze (in hun eigen taal) ervaring hebben met het gebruik van internet, dat ze weten hoe ze kunnen zoeken op het net, en dat ze een idee hebben van de inrichting van een website.

Faciliteiten

Studenten moeten beschikken over een computer met internetverbinding. Over het algemeen zijn de opdrachten zo opgesteld dat het niet nodig is erg lang on line te zijn. Het is mogelijk deze opdrachten te laten uitvoeren in een computerpracticum. Voordeel daarbij is dat studenten kunnen overleggen met elkaar. Bij veel opdrachten gaat het om de verwerking van opgezochte informatie op internet. Voor de verwerking van de opdracht is over het algemeen een computer niet noodzakelijk. Bij sommige opdrachten is het noodzakelijk te beschikken over een e-mailadres.

Soorten opdrachten

We hebben ernaar gestreefd bij elk thema twee internetopdrachten aan te bieden. De eerste is eenvoudig en vereist weinig (productieve) taalvaardigheid. De tweede opdracht vergt wat meer van de student, biedt meer uitdaging op taalgebied, maar kost vaak ook meer tijd.

We raden de docent aan vooraf goed te plannen wanneer hij een internetopdracht aanbiedt en hoeveel tijd de studenten daarvoor krijgen. We hebben bewust geen benodigde

tijd opgenomen in het overzicht, omdat die afhankelijk is van diverse cursusfactoren (aantal contacturen per week) en studentfactoren (bekendheid met internet, beschikbare tijd).

Docenten kunnen de eisen hoger of lager stellen naar gelang het niveau waarop hun studenten moeten kunnen functioneren.

Leerdoelen

Het gebruik van internet bij een methode Nederlands als tweede/vreemde taal dient naast een algemeen doel ook talige doelen. Het algemene doel is, kort samengevat: de student laten kennismaken (respectievelijk kennis laten uitbreiden) met het medium internet en de hoeveelheid actuele informatie die dit medium biedt over Nederland en de Nederlanders cq. Vlaanderen en de Vlamingen.

Talige leerdoelen zien we op het gebied van de lees-, spreek- en schrijfvaardigheid.

Leesvaardigheid

Effectief gebruik van internet vergt een bepaalde manier van zoekend lezen, die volgens ons ook geoefend moet worden in een tweede of vreemde taal. Een websitebezoeker moet op basis van trefwoorden keuzes maken en hij moet instructies op de site goed kunnen interpreteren. Bij de presentatie van de informatie die eigenlijk gezocht werd, wordt vaak een beroep gedaan op een strategie van zoekend lezen: snel nagaan of die informatie inderdaad de gezochte is. Als dat het geval is, volgt de leesvaardigheid die ingezet wordt bij het lezen van (zakelijke) teksten.

Spreekvaardigheid

Spreekvaardigheid wordt geoefend als studenten gezamenlijk zoeken op internet en daarover overleggen. Ook moeten studenten regelmatig mondeling verslag uitbrengen over de informatie die ze op internet gevonden hebben.

Schrijfvaardigheid

Twee vormen van schrijfvaardigheid komen regelmatig aan bod bij deze opdrachten: een brief schrijven (beter: een e-mail sturen) en gevonden informatie verwerken tot een tekst.

Een e-mail sturen: in het algemeen wordt het schrijven van een e-mail als een minder belastende taak gezien dan het schrijven van een brief (op papier), omdat men in het e-mailverkeer wat soepeler omgaat met conventies en formules. Uit deze overweging, nog versterkt door het feit dat een steeds groter deel van het traditionele postverkeer vervangen wordt door e-mails, laten we in de opdrachten studenten e-mails schrijven.

Informatie verwerken tot een tekst: Bij de internetopdrachten vragen we vaak een schrijfproduct als afronding van de opdracht. Soms worden studenten uitgenodigd hun teksten te plaatsen op het forum van *Nederlands in actie*. Hier kunnen studenten teksten van anderen lezen, reageren op elkaar en zo deze vorm van taalvaardigheid oefenen zonder direct in het diepe te worden gegooid, op fora waar de teksten geschreven worden door moedertaalsprekers.

Een docent kan er ook voor kiezen zijn studenten een afgesloten ruimte aan te bieden, binnen het systeem van de instelling waar de cursus gevolgd wordt.

Docentenhandleiding

Op de website staat ook een praktische docentenhandleiding bij de internetopdrachten. Per internetopdracht hebben we, indien nodig, toelichting gegeven, variërend van praktische informatie tot didactische aanwijzingen.

Daarnaast hebben we nog een schematisch overzicht gemaakt zodat snel te zien is welke vaardigheid met de betreffende internetopdracht wordt geoefend, wat het leerdoel van de opdracht is, of er een culturele component aanwezig is en of het tijdens of buiten de les gedaan moet worden.

Docentenforum

Op de website krijgen docenten die *Nederlands in actie* gebruiken expliciet ruimte hun opmerkingen, tips, toegevoegd materiaal en andere ideeën openbaar te maken en zo hun kennis en ervaring te delen met collega's. Op deze manier wordt *Nederlands in actie* een dynamische methode, een methode waaraan voortdurend wijzigingen of aanvullingen kunnen worden toegevoegd. De uitgever en de auteurs beheren dit docentenforum.

Gebruikte literatuur

- Bossers, B. (1995). Woordenschat. In: J. Hulstijn e.a. (red.), *Nederlands als tweede taal in de volwasseneducatie*. Amsterdam.
- Geld, H. van der (2003). *Didactische basisconcepten*. Workshop CLU-driedaagse. Utrecht.
- Griffioen, A. (2002). *Gewapend beton, op zoek naar een stevig fundament voor het competentiegericht onderwijs*. Scriptie CLU, Utrecht.
- Hulstijn, J. (1995). Toetsing. In: J. Hulstijn e.a.(red.), *Nederlands als tweede taal in de volwasseneducatie*. Amsterdam.
- Kalsbeek, A. van (2001). NT2-NVT: Synergie of scheiding der wegen? *Neerlandica extra muros*, xxxix, Amsterdam.
- Kleijn, P. en E. Nieuwborg (1983). *Basiswoordenboek Nederlands*. Groningen.
- Kuiken, F. en I. Vedder (1995). *Grammatica opnieuw bekeken*. Amsterdam.
- Pattison, P. (1989). *Developing Communication Skills. A practical handbook for language teachers, with examples in English, French and German*. Cambridge.
- Schouten-Van Parreren, C. (1985). *Woorden leren in het vreemde-talenonderwijs*. Apeldoorn.
- Veen, C. van (1995). Luistervaardigheid. In: J. Hulstijn e.a. (red.). *Nederlands als tweede taal in de volwasseneducatie*. Amsterdam.
- Westhoff, G. (1981). *Voorspellend lezen*. Groningen.
- Zijlmans, L. (2003). *Welles Nietes*. Amsterdam.

THEMA 1

Werk en vrije tijd

Woordvolgorde

Oefening 1 is bedoeld om de inversie in gesproken taal even kort te oefenen. Het is dus de bedoeling dat dat in de groep wordt gedaan. De docent stelt de vragen snel achter elkaar en de studenten moeten snel antwoorden met de juiste volgorde. Eigenlijk hoeven de studenten niet eens in het boek te kijken.

Begripsvragen vocabulaire bij 'Voor vrije tijd is geen tijd'

- 1 Lijk je op je vader of op je moeder?
- 2 Spreken Nederlanders **over het algemeen** ook Spaans?
- 3 Waar heb je de zomer **doorgebracht**?
- 4 Welke taal spreken jouw collega's **vooral** met jou? Engels?
- 5 Hoeveel uur heb je gisteren aan je huiswerk **besteed**?
- 6 Waarom was Lena plotseling **verdwenen**? Had ze nog een afspraak?
- 7 Is het aantal studenten dit jaar **afgenomen** of juist groter geworden?
- 8 Weet jij een winkel waar ze **allerlei** soorten Belgisch bier verkopen?
- 9 **Af en toe** stap ik in hondenpoep. Jij ook?

Hoofdzin + bijzin

Bij 'nadat' is er sprake van twee verschillende werkwoordstijden bijvoorbeeld perfectum – nadat – plusquamperfectum of nadat – perfectum – presens. Bij 'toen' gebruik je vaak het imperfectum.

- *Oefening 4* is ook weer een mondelinge oefening om de bijzinvolgorde te oefenen.

Spreekopdracht

Vorbereiding: De ene les inventariseren welk beroep de studenten zelf willen uitoefenen of wat ze in hun eigen land hebben gedaan. Aanvullen met beroepen die ze in

het Nederlands kennen. Studenten erop attenderen dat ze de namen van de beroepen moeten opschrijven omdat je er de volgende keer een spreekoefening mee gaat doen.

De volgende les: bij elke student een memosticker met een beroep erop (die geïnventariseerd zijn) op de rug plakken. Ze moeten hun beroep raden. De studenten lopen door het lokaal. Ze mogen maximaal twee vragen aan een en dezelfde persoon vragen en dan moeten ze naar een ander persoon voor weer twee vragen, etc. totdat ze hun beroep geraden hebben. Er mag alleen met 'ja' of 'nee' worden geantwoord. Er moeten dus gesloten vragen worden gesteld.

Van tevoren samen vragen laten bedenken die je kunt stellen om een beroep te raden.

Deze oefening duurt ongeveer een half uur.

Begripsvragen vocabulaire bij 'Jongeren dromen van andere banen'

- 1 Ik geef je **ruim** honderd euro. Hoeveel krijg je? 95 of 105 euro?
 - 2 Wat is de **hoogte** van een flat van tien verdiepingen?
 - 3 Vind je drop lekker? **Meen** je dat?
 - 4 Welk **beroep** lijkt jou absoluut niet leuk?
 - 5 Stewardess worden is voor veel meisjes een droom. Is het in **werkelijkheid** ook zo leuk?
 - 6 Soms zijn tomaten duur, soms goedkoop. Waar **hangt** de prijs **van af**?
 - 7 Heb jij een **baan**?
 - 8 Knip jij zelf je haar, of **laat** jij het knippen?
 - 9 Welke **opleiding** heb jij gedaan?
 - 10 **Blijken** stereotypen over beroepen nog te bestaan?
 - 11 Heb je nog **steeds** contact met vrienden van school?
 - 12 Welke **factoren** zijn belangrijk als je een studie kiest?
 - 13 Waar werken mensen die **onderzoek** doen?
 - 14 Wie **verdient** meer, een arts of een fietsenmaker?
 - 15 Wat is jouw **mening** over deze cursus?
 - 16 Ik zoek werk, **echter** niet in de horeca. Weet jij iets?
- *Oefening 8, zin 2:* Hier zijn twee mogelijkheden: Toen woonde ik in China. Toen ik tien jaar was, woonde ik in China.



Beeldfragment: Kanjerprijs

(De droomfabriek, RVU, 27-10-03, 1.50 min.)

Op je twaalfde naar het vmbo.
Op je achttiende elektricien.
En nu een gemotiveerde verpleegkundige.
Er is niets prettigers dan een omgeving waarin je talent wordt opgemerkt.

Speech bij de prijsuitreiking:

Binnen het beroepsonderwijs waar jullie in opgeleid zijn, hebben we ook ieder jaar een Kanjerprijs. Maar waarom heeft Mike speciaal deze prijs gekregen? Dat wil dus zeggen dat hij tijdens het werken in de praktijk opgevallen moet zijn. Een van de belangrijke dingen daarbinnen was je beroepshouding, de wijze waarop je omgaat met dementerende ouderen. En dat is natuurlijk toch heel bijzonder, dat jongeren op een goede manier anderen die ziek zijn, die afhankelijk zijn van anderen, op een heel goede manier begeleiden.

Hij krijgt de prijs opgespeld: De linkerkant is de kant van je hart, ik hoop dat je altijd een warm hart voor je beroep zult hebben.

Mike met een van zijn patiënten aan de koffie:

Lekker bakske koffie. Net als in Valkenswaard hè. Net als vroeger.

In de hal, na de prijsuitreiking, in gesprek met Mikes vader:

Hij was elektricien, hè?

Ja, dat was hij. Ik ben heel blij dat hij dat achter zich heeft gelaten, hoor. Niet om het beroep elektricien naar beneden te halen of zo, maar ik zit zelf in die bouwsector en ik heb ook de verkeerde beroepskeuze vroeger al gemaakt en als je dan doorgaat en ouder wordt, is het heel moeilijk om te switchen. En hij heeft op een gegeven moment aangegeven van 'Ik heb er echt helemaal geen zin meer in' en ik ben blij dat hij helemaal is omgeswitcht naar dit want dit past helemaal bij hem gewoon.



Liedje 'Is dit nou later?'

Te bespreken: verstoppertje spelen, ik snap geen donder van het leven.

THEMA 2

Reizen

- Te bespreken woord in 'Prijs bij de Staatsloterij': bofkont.

Begripsvragen vocabulaire bij 'Prijs bij de Staatsloterij'

- 1 Heb jij wel eens iets **gewonnen** bij een loterij?
- 2 Krijgen alle **deelnemers** aan de loterij een prijs?
- 3 Welke sport is populair in Nederland, **behalve** voetbal?
- 4 Noem eens een Nederlandse **maatschappij**?
- 5 Zijn we allang bezig met deze les, of nog maar **net**?
- 6 Het feest **gaat** niet **door**. Waarom niet?
- 7 Sommige mensen zeggen dat politiek een **spel** is. Vind jij dat ook?
- 8 Waar laat jij je foto's **ontwikkelen**?
- 9 Wat is de **prijs** van een liter melk?
- 10 De **maatschappij**, dat ben jij. Wat betekent dat?



Telefoongesprekken

Bespreken waar de verschillende plaatsen liggen.

Antwoorden gesprek 1

- 1 toets 1
- 2 Zwolle
- 3 19.18 uur van spoor 4B
- 4 20.15 uur

Gesprek 1

Welkom bij 9292, uw persoonlijke reisadviseur voor het openbaar vervoer in Nederland.

Nieuw: nu ook actuele reisinformatie voor onderweg beschikbaar op 0900-1475, € 0,35 per minuut.

De gemiddelde wachttijd is ongeveer een halve minuut.

Wilt u zonder wachttijd reisinformatie van onze sprekende computer over vertrek- en aankomsttijden van treinreizen in Nederland, toets 1. Wilt u een persoonlijk en actueel advies van een van onze medewerkers, toets 3 of blijf wachten.

- Goedemiddag, met 9292.
- Goedemiddag mevrouw, u spreekt met Yvonne van der Meer. Ik heb een vraag, ik moet vanavond, maandag is het, hè?, naar Zwolle, om een uur of zeven vanuit Groningen.
- Om zeven uur ongeveer wilt u vertrekken?
- Ja.
- Ik ga voor u kijken, een momentje graag. Van station naar station?
- Sorry.
- U wilt van station naar station?
- Ja, van het centraal station Groningen naar ...
- Ik heb een vertrektijd van 19.18 uur vanaf spoor 4b, dan bent u om 20.15 uur in Zwolle.
- 19.18 uur zegt u, hè?
- Ja.
- En welke trein gaat vroeger?
- Eentje eerder gaat om 18.50 uur, van spoor 2b, dan bent u er om 20.02 uur. Dan bent u langer onderweg.
- Die duurt langer, ja. Goed. Nou, dat was het. Dank u.
- Ja, tot ziens, tot uw dienst.

Antwoorden gesprek 2

- 1 9
- 2 Groningen
- 3 Kruiningen-Yerseke
- 4 nee

Gesprek 2

Dit informatienummer kost € 0,50 per minuut.

Welkom bij 9292, uw persoonlijke reisadviseur voor het openbaar vervoer in Nederland.

Nieuw: nu ook actuele reisinformatie voor onderweg beschikbaar op 0900-1475, € 0,35 per minuut.

De gemiddelde wachttijd is ongeveer één minuut. Nog een ogenblik alstublieft.

Wilt u zonder wachttijd reisinformatie van onze sprekende computer over vertrek- en aankomsttijden van treinreizen in Nederland, toets 1.

Welkom bij de sprekende computer van 9292. De sprekende computer geeft u reisadviezen voor treinreizen binnen Nederland en actuele meldingen van verstoringen voor alle vormen van openbaar vervoer. Bij problemen kunt u de 9 intoetsen, u wordt dan doorverbonden met een van onze medewerkers.

Er zijn actuele meldingen beschikbaar, wilt u deze horen?

Nee.

Op het volgende traject is er momenteel een verstoring. Toets 1 voor treintraject tussen station Alphen aan den Rijn en station Leiden Centraal.

Kies 0 om verder te gaan. Spreek of toets het gewenste nummer in.

0

U kunt nu een reisadvies vragen aan de sprekende computer.

- Vanaf welk station wilt u vertrekken?
 - Groningen.
 - Is de naam van station Kruijningen-Yerseke correct?
 - Nee. Groningen.
 - Geef de naam van het station waar u wilt vertrekken.
 - Groningen.
 - Is de naam van station Groningen correct?
 - Ja.
 - Naar welk station wilt u reizen?
 - Zwolle.
 - Is de naam van station Zwolle correct?
 - Ja.
 - Wilt u vandaag reizen?
 - Ja.
 - Hoe laat wilt u vertrekken?
 - Zeven uur.
 - Dus u wilt zeven uur vanavond vertrekken?
 - Ja.
 - De sprekende computer van 9292 heeft de volgende reis voor u gevonden: u vertrekt om 19.18 uur en u komt om 20.15 uur aan. De reistijd is 57 minuten zonder overstap.
- Wilt u het reisadvies gedetailleerd horen?
- Ja.
 - De details van uw reisadvies zijn: vertrek om 19.18 uur van spoor 4b met de trein van station Groningen richting Den Haag Centraal. U arriveert om 20.15 uur op station Zwolle. Einde van dit reisadvies. Zal ik het advies herhalen?
 - Nee, dank u wel.
 - Wilt u een eerder of later advies?

- Nee.
- Wilt u een ander reisadvies?
- Nee.
- 9292 wenst u een prettige reis. Tot de volgende keer.



Luisteropdracht: berichten telefoon

- 1 www.kardinge.nl
- 2 eerst een 1 en dan een 3
- 3 het nummer van je girorekening intoetsen en je toegangscode
- 4 Nummer 6
- 5 Nummer 5

Berichten telefoon

Bericht 1 Welkom bij sportcentrum Kardinge. Veel informatie kunt u ook vinden op onze website www.kardinge.nl
U hoort nu ons hoofdmenu met een vijftal mogelijkheden:

Toets 1 voor openingstijden
Toets 2 voor tarieven
Toets 3 voor informatie cursussen
Toets 4 voor evenementen
Toets 5 voor reserveringen voor tennis- of squashbanen en overige vragen

U heeft voor openingstijden gekozen.
Toets nu een 1 voor openingstijden van het subtropisch recreatiebad.
Toets nu een 2 voor openingstijden van het 25-meterbad en het solarium
Toets nu een 3 voor openingstijden van de ijsbanen
Toets nu een 4 voor openingstijden van tennis en squash
Toets nu een 5 voor openingstijden van fitness en aerobics
Toets een 9 om terug te keren naar het hoofdmenu.

Bericht 2 Goedemiddag, welkom bij de girofoon van de Postbank.
Toets het nummer van uw girorekening.
Toets uw toegangscode of als u die niet heeft een 0.
Het saldo van uw girorekening was vanochtend € 641,77.

Voor een overzicht van de laatste bij- en afschrijvingen op uw girorekening, kies 1
voor sparen, kies 2
voor beleggingsfondsen, kies 3

voor herhaling van het saldo van uw girorekening, kies 5
voor betalen, kies 6
voor overige functies kies 7 of leg de hoorn neer om te stoppen.

Bericht 3 Welkom bij Orange prepaid.
Je Orange prepaid tegoed is € 3,03.

Als je je Orange prepaid beltegoed nogmaals wilt controleren, kies dan een 1.
Als je je Orange prepaid beltegoed wilt opwaarderen, kies dan een 2.
Als je je Orange prepaid tarief wilt wijzigen, kies dan een 3.
Als je een pincode voor Orange prepaid roaming wilt aanvragen of wijzigen, kies dan 4.
Als je een andere taal wilt selecteren, toets een 5 in.
Als je de verbinding wilt verbreken, toets dan sterretje.

Bedankt dat je Orange hebt gebeld. Tot een volgende keer.

Cycletours

De algemene tekst over Cycletours kan ook mondeling geïntroduceerd worden. De volgende woorden kunnen eventueel van tevoren besproken worden: veen, moeras, heide, plas, polder, dijk, dam, zee, strand, terpdorp, brinkdorp.

Begripsvragen vocabulaire bij Cycletours

- 1 Kun je een **overeenkomst** noemen tussen Nederland en jouw land?
- 2 Is drop **typisch** Nederlands?
- 3 Wie heeft Amerika **ontdekt**?
- 4 Voor welk beroep ben je niet **geschikt**?
- 5 Noem eens iets waar je geregeld **last van hebt**?
- 6 Ik vier Kerstmis **vrijwel** altijd met mijn familie. En jij?
- 7 Heb je een gemeubileerde kamer/huis of heb je je **eigen** meubels?
- 8 Hoe **ervaar** je de cursus tot nu toe?
- 9 Welk **gebied** in Nederland of in je eigen land vind je het mooist?
- 10 Ik ben het weekend weg. Kun jij mijn poes **verzorgen**?
- 11 Welke film of welk boek heeft veel **indruk** op jou gemaakt?
- 12 Heb je nog contact met Thomas gehad of kon je hem niet **bereiken**?
- 13 Heb je **opgemerkt** dat ik naar de kapper ben geweest?
- 14 Vond je het huiswerk **voldoende** voor vandaag of was het te weinig?
- 15 Welke Nederlander is in jouw land **bekend**?

Spreekopdracht 'Zoek een vakantiepartner'

Als je deze opdracht hebt gedaan, kun je studenten ook met iemand uit een ander groepje laten praten die een andere tocht heeft gekozen. Ze moeten dan aan elkaar vertellen waarom ze juist deze tocht hebben gekozen.

Je kunt natuurlijk ook alleen dit laatste deel doen.

Een andere spreekopdracht is de kaartjesopdracht. Als je de oefening met de indirecte rede en modale werkwoorden gedaan hebt, is het misschien te veel van het goede.

Kaartjesopdracht

Knip de onderstaande kaartjes uit. Verdeel de groep in tweetallen. De een krijgt de kaartjes met de vraag erop. De ander de kaartjes met antwoord. De studenten moeten op basis van de gegeven informatie zelf een vraag stellen of een antwoord geven.

Vraag

Groepsgrootte?

Antwoord

Groepsgrootte: 15–30 deelnemers
Minimum is 10

Vraag

Landen deelnemers?

Antwoord

Landen deelnemers: Engeland, Italië,
Oostenrijk, Frankrijk, Duitsland,
Zwitserland, Spanje, Amerika, Canada.
Soms: Zuid-Afrika, Australië, Nederland

Vraag

Gemiddelde leeftijd deelnemers?

Antwoord

Leeftijd: 25–65 jaar.
Tijdens schoolvakanties ook kinderen

Vraag

Programma bij regen?

Antwoord

Regen: regenkleding
Heel slecht: alternatief programma

Vraag

Fietshelm dragen?

Antwoord

Fietshelm: niet verplicht, wel
verstandig

Vraag

Talen gids?

Antwoord

Talen gids: Engels, Duits, Nederlands.
Meestal ook Frans.
Soms Italiaans, Spaans

Vraag

Meehelpen op het schip?

Antwoord

Meehelpen op het schip: nee
Eigen cabine schoonhouden

Vraag

Type fiets?

Antwoord

Fiets: merkfiets met 21/24
versnellingen (handremmen,
fietstassen, bidon, slot,
reparatiesetje)

Vraag

Tijd vertrek en aankomst?

Antwoord

Tijd vertrek en aankomst: zaterdag
16.00 uur op het schip, fietsen
zondag 9.00 uur.
Eind zaterdag 10.00 uur

Vraag

Inclusief eten?

Antwoord

Eten: uitgebreid ontbijt, lunchpakket,
3-gangen diner.
Drank zelf betalen.



Beeldfragment 'Pieterpad'

(Maandag Prinsjesdag, NPS, 11-08-03, 6.47 min.)

Vooraf: bespreek wat het Pieterpad is (een wandelroute van het uiterste noorden van Nederland, het dorp Pieterburen, tot het uiterste zuiden, de Pietersberg in Maastricht. De route is beschreven in een serie boekjes. Veel mensen lopen in hun vakantie of vrije tijd delen van die route, met als doel hem uiteindelijk helemaal gelopen te hebben.)

Meer informatie: www.pieterpad.nl

Wij gaan even naar onze gefilmde reportage. In augustus hebben wij iedere week een aflevering van mensen die op een buitengewoon merkwaardige wijze hun vakantie in Nederland doorbrengen. Een film van Sandra ...

(buiten, bij het wandelen)

En daar vervolgt het Pieterpad weer. Het is wel een punt hier dat mensen een beetje in de war raken. Dus, jullie zijn niet de eersten. Achterlangs en dan kan het niet missen. Oké.

Oké, dank je wel.

Succes.

Is het Pieterpad jullie vakantie?

Voor mij, vorige week zijn we naar Wenen geweest, en dat was echt super, geweldig, moet ik zeggen. Dit is Robert zijn hobby.

Ja, ik vind wandelen in Wenen leuk, maar ik vind wandelen in Nederland in de natuur vind ik eigenlijk het allerleukste. Ik vind Nederland heel erg leuk om vakantie te houden. Eigenlijk heb je er alles: ik verdwaal hier niet. In het buitenland verdwaal ik altijd. Ik spreek hier de taal, buitenlandse talen dat is niet mijn sterkste punt en ik vind Nederland als vakantieland heel erg ondergewaardeerd.

We zijn geen mensen voor drie weken ergens aan het strand of op één plek.

Niet eens één dag aan het strand.

Nee, dat is ook zo.

Nee, dat staat me tegen, aan het strand liggen.

Waarom?

Ik ga me altijd na een uur vervelen, ik word knalrood, er is niks te beleven, het is heel erg druk vind ik aan het strand. Dan ga ik een beetje zo'n kuil graven waar ik dan in zit, en dan zit je niet lekker. Nee.

(bij Robert en Ina thuis)

O, dat is een hele stapel, met alle troep door elkaar. Het is echt een verschrikkelijk album hè Robert. Het is echt kitsch maar dat past wel een beetje bij het karakter van Wenen.

Nou had ik het idee om het thematisch te gaan doen, dus niet op volgorde maar op thema. En wat voor thema's zouden we dan in Wenen kunnen doen?

Tja, op de eerste plaats alle musea die we hebben gezien, al dat ge-eet en gedrink dat we daar natuurlijk gedaan hebben. Ja, wat nog meer? Het hotel, was denk ik, en natuurlijk, wat ik heel erg leuk vond, het Hundertwasserhaus. Hier hebben we weer de nachttrein te pakken. Ook het treingebeuren. Onze hotelkamer. Wijn- en bierglazen.

Jullie zijn in Wenen geweest. Was het een leuke reis?

Robert houdt niet zo van reizen. Hij wilde dit keer wel zelf graag richting Wenen gaan, zo van: gaan we lekker met de trein, geen toestanden. Maar toch de dagen vooraf begon hij het toch wel spannend te vinden.

Ja, ik vind het onnatuurlijk om op vakantie te gaan eigenlijk hè, gewoon je huis verlaten, ik bedoel een mooi volslagen huis en dan ga je ver weg naar een hotel. Het was wel met de trein want ik houd niet zo van vliegen. Maar toch, je moet weg hè.

Wat gebeurt er dan?

Onrust eigenlijk, hè. Ik kijk daar zelf heel erg naar uit, lekker zo'n week weg gaan, maar dan gaat toch maar Robert z'n onrust op mij overslaan, en dan zeg ik van: wil je dan niet of wil je dan wel? Wat zullen we dan doen? Uiteindelijk gaan we dan wel, maar we hebben dan wel vervelende dagen vooraf. Onrustig.

Onrustig. Wat bedoel je daarmee?

Beroerd slapen. Dat ik me echt zorgen maak, nou, wordt het nou wel wat? Van als ik in die trein ga met Robert, komt het dan wel goed?

En jij slaapt wel lekker?

Nee, ik slaap niet lekker. Als er nog een week tussen of zo zit, dan denk ik van nou, het is nog ver weg. En als het dan dichterbij komt, dan krijg ik zo'n vreemd gevoel.

Wat is dat dan voor gevoel?

Dat heb ik al mijn hele leven. Dan moet ik het buitenland in. Niet dat ik denk dat er ongelukken gebeuren, maar toch, op de een of de andere manier trekt het me niet aan.

Is het nooit gebeurd dat jullie een reis hebben geannuleerd?

Ja. Nog niet zo heel lang geleden, een paar maanden terug, zouden we met vrienden een week of 10 dagen naar Sicilië gaan.

Heerlijk toch.

Theoretisch wel, maar praktisch gezien, eh ... ook wel misschien. Maar ik werd in de kerstnacht wakker en toen dacht ik: ik moet naar Sicilië. Ik doe het niet. Er zat nog vier maanden tussen. En toen dacht ik: nee, het is niet goed als ik op kerst ga dromen van Sicilië.

Rond de kerst werd Robert wakker om een uur of drie, schudde mij wakker en zei: ik doe het niet. En ik zei: slaap nog lekker een nachtje, hebben we het er morgen wel over, eerst slapen. Het werd niks, het werd drama.

Wat is er dan dat je zo tegenstaat aan een goddelijk eiland als Sicilië?

Het vliegtuig daarheen. Ja. Nee, ik vind vliegen niet natuurlijk.

(Robert laat zijn plakboek zien) Holland, vliegtuigland. Ja, vroeger wou ik piloot worden maar dat is wel heel lang geleden. Ik spaar nog wel knipsels van de luchtvaart, maar dat zijn allemaal eigenlijk rampen. Een beetje masochistisch gedoe volgens mij, maar,

Daar: dat ze op het dak lopen. Alles giert. Passagiers duwen Boeing aan. Hier: neergestort vliegtuig. Jumbo valt in een luchtzak. Onze excuses: we storten niet in zee. Noodlanding

Ja, zij is er de dupe van, want als ze wat zegt, dan zeg ik: hou je mond. En als ze niks zegt, dan zeg ik: kan je wat zeggen? Ik ga haar hard knijpen.

Waar zou jij nou heel graag naartoe willen?

Ik heb Barcelona hoog op mijn lijstje staan.

En zit dat er in, Barcelona?

Nou, ja en nee. We hebben een buurvrouw waarvan de oom vliegt en toen begon ze heel enthousiast te vertellen. Maar op het eind zei: ja, dat ligt in een dal en daar is altijd heel veel turbulentie als je zo steil dat dal induikt, dus,

Terwijl ze zo stond te vertellen, stond ik zo nee te schudden van: hou je mond, hou je mond. De reisgids die hadden we al. Dus dat staat nog even in de ijskast, dat hele Barcelona. Maar ik moet zeggen Wenen is wel een positieve bijdrage geweest, want dat was zo erg leuk.

Ik hoop dat het er ooit van komt. Maar misschien dat die gids dan te oud is hoor, dat ik dan een nieuwe moet gaan kopen.

En denk jij dan niet: Bekijk het maar, ik ga lekker zelf?

Eh, ja, het begint wel wat dichterbij te komen. Tot nu toe had ik het nooit gedacht. En met Sicilië zat het erin dat Gert en Françoise ook zeiden 'Kom jij dan met ons mee', hé. Maar aan de andere kant vind ik het ook heerlijk om met Robert vier weken te hebben en dingen te doen. Dus tot nu toe niet en misschien komt het er wel eens een keer van.

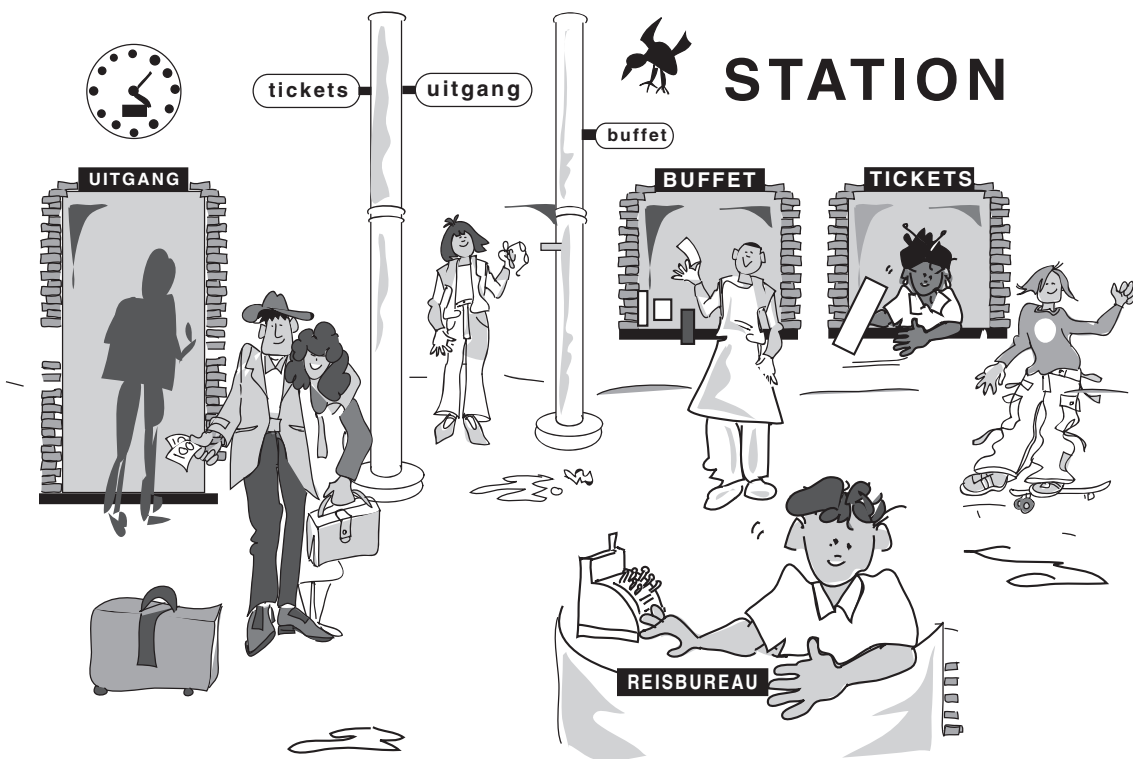
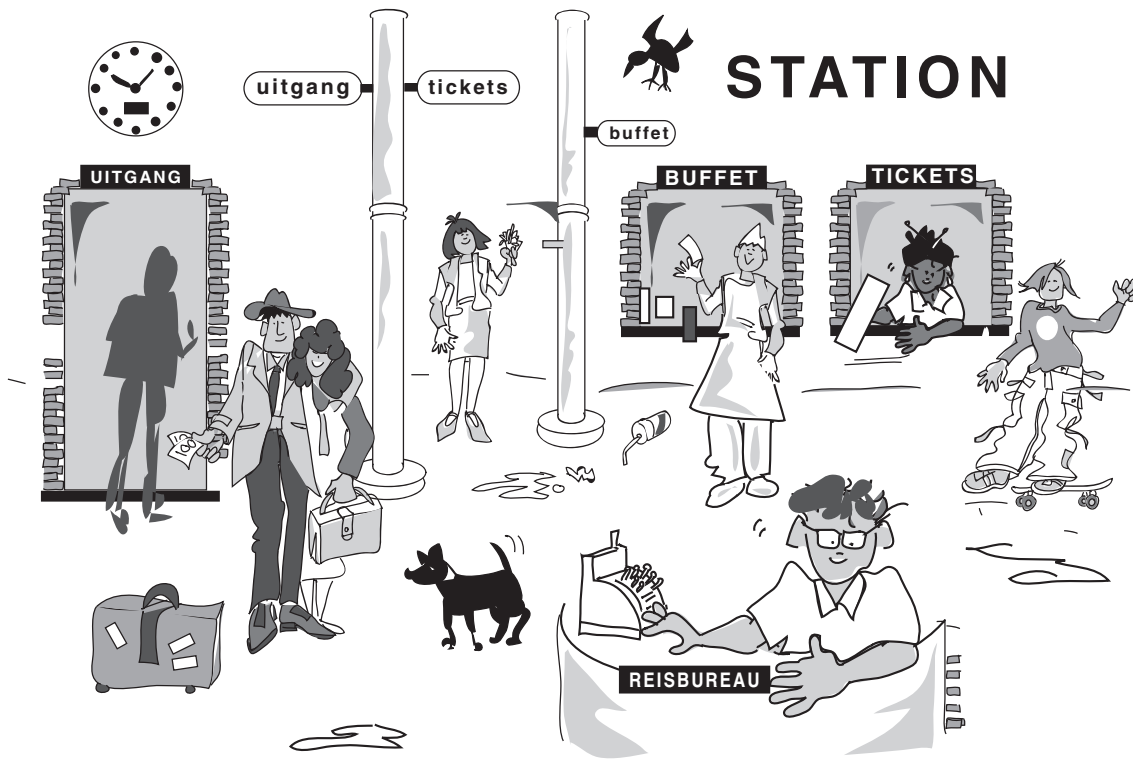


Liedje 'Liefs uit Londen'

Te bespreken: kattebel, dan stort ze mijn hart vol, vrees, atlas, wereldkaart, vlaggen. Dit liedje is een bekend liedje van de Nederlandse groep Bløf. Meer informatie staat op de website: www.bløf.pagina.nl Op deze site wordt weer verwezen naar allerlei andere sites. Alle teksten van hen staan ook vermeld.

Spreekoefening twee tekeningen met minimale verschillen

De volgende pagina is een blad met twee tekeningen met minimale verschillen. Verdeel de groep in tweetallen. Elk tweetal krijgt twee tekeningen; beide een verschillende afbeelding. De studenten mogen die afbeelding van elkaar niet zien. Door nauwkeurig te omschrijven moeten ze de tien verschillen ontdekken. Deze oefening kan ook op een ander moment worden aangeboden.



THEMA 3

Gevoelens

Begripsvragen bij vocabulaire 'Alledaagse ergernissen'

- 1 Wat is een goede **manier** om woorden te leren?
- 2 Je was er vorige keer niet. Heb je **wel** je huiswerk gemaakt?
- 3 Welk **gedrag** vind je vervelend?
- 4 Willen **degenen** die roken hun vinger opsteken?
- 5 Vind je dat er in Nederland een **gebrek** is aan normen en waarden?
- 6 Welke stad ligt **slechts** 30 kilometer van deze plaats?
- 7 Denk je dat de criminaliteit **toeneemt**?
- 8 Vind je het **terecht** dat studenten vaak minder hoeven te betalen? Bijvoorbeeld voor een cursus of de film.
- 9 Heb je je wel eens **afgevraagd** waarom we deze oefening doen?
- 10 **Maakt** het jou wat **uit** of je een cursus overdag of 's avonds volgt?
- 11 Hoe word je **op** de gevaren van alcohol **gewezen**?
- 12 Welke vraag kan ik beantwoorden met '**inderdaad**'?

Durf nee te zeggen

Burn-out: psychische en lichamelijke klachten als gevolg van een lange periode met veel stress. Zie ook de website www.burnout.pagina.nl

Begripsvragen bij vocabulaire 'Durf nee te zeggen'

- 1 Als je een probleem hebt met je woning, kun je dat dan zelf **oplossen**?
- 2 De muziek bij de burens staat te hard. Ga jij dan **klagen**?
- 3 **Durf** jij van honderd meter hoogte naar beneden te kijken?
- 4 Noem een organisatie die opkomt voor de **belangen** van het milieu.
- 5 **Komt** het vaak **voor** dat je een afspraak vergeet?
- 6 **Spelen** dieren een belangrijke **rol** in jouw leven?
- 7 Wat kan een **gevolg** zijn van een economische crisis?
- 8 Wat is **uiteindelijk** goedkoper: bellen met een mobiele telefoon of met een gewone?
- 9 Heb jij **moeite** met 'nee' zeggen?
- 10 Kun jij goed **omgaan met** kinderen?

- 11 Heb jij een speciale **reden** om Nederlands te leren?
- 12 Wat **bevalt** je niet aan je kamer / huis?
- 13 Op welke tijd zijn er **nauwelijks** mensen op straat?
- 14 Hoe noem je iemand die geen **rekening houdt met** anderen?
- 15 Is je werk (studie) zoals je **verwachtte**?
- 16 Hoe kun je verkoudheid **voorkomen**?
- 17 Heb je **behoefte aan** meer contact met Nederlanders?

Aan het + infinitief

Deze constructie wordt zijdelings aangeboden omdat het een andere manier is om constructies met *zitten, liggen, lopen, staan* + te + infinitief te verwoorden. Aan de hand van de tekening kan deze constructie worden geoefend. Laten zien hoe de constructie wordt geformuleerd en dan elke student hiermee een zin over de tekening laten maken. Eventueel kun je ook een huiswerkopdracht meegeven: Maak 3 zinnen met deze constructie. Na het oefenen met *aan het* + infinitief kun je dezelfde oefening laten doen met *zitten, liggen, lopen, staan* + te + infinitief.

Reageer met een versterkend antwoord

Bij deze oefening gaat het om het gebruik van meer emotie in de taal. Het is de bedoeling dat deze spreekoefening in tweetallen wordt gedaan en dat er qua intonatie juist een beetje overdreven wordt gereageerd. Bij de eerste vragen staan een paar mogelijke antwoorden, bij de overige vragen kunnen ze zelf kiezen. Er is dus niet slechts één antwoord goed. Er zijn ook nog meer tijdgebonden alternatieven zoals: gaaf, cool.

Brief

Het zou kunnen dat er nog enige aandacht moet worden besteed aan beginzinnen en afsluitingsformules.

'Durf nee te zeggen'

Als binnenkomer kan ook juist met de test begonnen worden.

Om-te + infinitief

Na adjectieven die zelfstandig worden gebruikt, kun je 'om' ook weglaten. In spreektaal wordt het meer gebruikt dan in schrijftaal, bijvoorbeeld: Het is moeilijk (om) die tekst goed te verstaan.



Beeldfragment 'Lachen is gezond'

Dit fragment kan ook op een ander moment worden aangeboden, als introductie op het thema of juist na het behandelen van de eerste leestekst + oefeningen met emoties.

Lachen is gezond

(Het klokhuis, NPS, 27-11-03, 10 min.)

De een vindt de film heel erg leuk en kan er heel goed om lachen maar de ander vindt hem helemaal niet leuk en lacht er helemaal niet om.

Ik vind het gewoon een beetje flauw, hè, voorspelbaar, niet echt verrassend.

Volgens mij ben je dan de enige!

Smaken verschillen. Ik moet gewoon om andere dingen lachen.

Iedereen kan lachen. De een lacht om die gekke situatie en de ander die lacht weer om kietelen bijvoorbeeld.

Oh, ik doe het in mijn broek.

Toch gek, eigenlijk. Waarom lachen mensen nou als ze iets leuk vinden?

Nou omdat iets grappig is, bijvoorbeeld een film of een mop. Komt een pyromaan bij een wegrestaurant. Weg restaurant.

Ja, hoe lang is een Chinees? Nee, maar even serieus. Waarom lachen mensen nou?

Wetenschappelijk onderzoeker, lachen. Met een S. Doosje. De heer S. Doosje.

Siebe Doosje. Luciferdoosje, sigarendoosje, naaidoosje, fruitdoosje.

Lachen kan iedereen, de een wat makkelijker dan de ander maar waar komt dat

lachen nou oorspronkelijk vandaan? Daar zijn veel theorieën over. Hier op de

universiteit van Utrecht doen een aantal mensen onderzoek naar die oorsprong en de functie van het lachen.

Siebe Doosje.

Siebe Doosje.

Siebe Doosje is een van die onderzoekers.

Siebe Doosje. Dat is lachen, hè? Hallo, u bent meneer Doosje?

Ja klopt. Leuke naam, hè? Mensen lachen er vaak om. Dat ben ik gewend. Kom binnen.

Zijn het nou allemaal boeken om te lachen, Siebe?

Nou, het zijn boeken over lachen.

Hoe komt het nou dat je lacht?

Je lacht omdat je iets onverwachts of vreemds ziet.

Kun je een voorbeeld geven dan, van onverwachte situaties?

Nou, bijvoorbeeld een clown loopt door de piste en die valt in een bak met water.

Mijn naam bijvoorbeeld, dat vonden jullie ook heel erg leuk.

Die vonden we best grappig, ja.

Ja, dat is iets onverwachts.

En waarom lachen dieren dan eigenlijk niet?

Als een dier iets onverwachts meemaakt, dan reageert het vaak met schrikken of vluchten. Ik geef een voorbeeld. Ik heb een kat op schoot, die aai ik en ik doe iets onverwachts: bloebloebloe. Wat denk je dat die kat zal doen?

Ik denk dat die vlucht.

Ja, die springt van mijn schoot af. Ik doe hetzelfde. Ik doe iets onverwachts met een peuter die voor mij staat. Ik doe: bloebloebloe. Wat denk je dat die peuter zal doen?

Ja, toch wel lachen, hè Klaas?

Ja, zeker als ik die peuter ken. Hoe komt het nou dat die peuter wel lacht en die kat niet?

Geen idee.

Dit. Ons verstand. Wij beoordelen de situatie als grappig en dat kan een kat niet.

Ja.

Maar ons lichaam gaat wel actie ondernemen net als die kat, in de zin van dat we actief worden, dat we eigenlijk een soort reactie hebben van: we willen vluchten of we willen iets doen. En tegelijkertijd begrijpen we dat het leuk is. Je kunt natuurlijk weglopen maar dat doe je niet want het is leuk. Dan ga je lachen, dan ga je die energie die je voelt omzetten in lachen.

Dus eigenlijk is dat lachen gewoon meer een reflex?

Ja, dus je verliest controle en vanaf dat moment gaat die lachreactie helemaal vanzelf.

Zo Klaas, als jij je even uit wilt kleden, dan maak ik de apparatuur even klaar.

Waarom jij niet?

Ik heb geen rits, denk ik. Moet het T-shirt ook uit, Siebe? Oh, dat is ook al best grappig, zo.

Lachen gaat vanzelf, daar heb je geen controle over maar je kunt wel controleren wat er in je lijf gebeurt. Dat kan met een speciaal voelertje rond de middelvinger. Op het beeldscherm zijn de veranderingen in je lichaam zichtbaar te maken.

Oké Klaas, je bent nu in rust. Enne, ga maar lekker lachen.

Nee, dat kan ik helemaal niet zo.

Je kunt toch wel lachen, Klaas? Mag ik hem even helpen?

Net als bij iedere andere lachreactie, spannen je buikspieren zich bij het kietelen krachtig, je blaas kan onder druk komen te staan en de lucht uit je longen wordt naar buiten geperst. Door die druk moet je hart harder werken, stijgt je bloeddruk en kun je zelfs een vuurrood hoofd krijgen.

Op de monitor kun je het ook goed zien: de bloeddruk gaat omhoog, zijn hartslag gaat omhoog. Er gebeurt van alles in zijn lichaam.

Ik kan niet meer.

Eigenlijk is lachen topsport. 20 seconden lachen staat ongeveer gelijk aan 3 minuten roeien, flink roeien. Hij staat helemaal uit te puffen, zie je het?

Ja, ik ben ook doodop.

Kijk, dieren die lachen dus niet.

Nee, nou, ik heb wel eens apen zien lachen, hoor.

Apen, apen. Waar zijn apen dan?

Bij de A van apen.

Waar kunnen wij apen vinden?

Op de universiteit van Utrecht is er een speciale afdeling waar 150 apen voortdurend worden geobserveerd. Hoe gaan de dieren met elkaar om? Hoe communiceren ze?

En zijn de gekke bekken die ze kunnen trekken te vergelijken met wat wij lachen noemen?

Dit is Jan ter Hoof en hij is gedragsbioloog en je onderzoekt onder andere het gedrag van apen, hè?

Ja.

Is het nou zo dat apen net als mensen kunnen lachen?

Ja, in zekere zin kunnen ze dat. En ze doen het ook ongeveer in dezelfde situaties waar wij het doen. Want wat is lachen? Het heeft iets te maken met spel. Want wat is spel? Een heleboel dieren spelen. En wat betekent spelen? Dat je dingen voor de lol doet maar dan moet je wel duidelijk maken dat het natuurlijk niet serieus is.

Jongens, let op, want wat ik nu met jou ga doen, dat is, dat is voor de lol. Dat is voor de grap, dus dat is niet ernstig.

Zie je dat, zie je dat, zie je dat? Hij lacht, hij lacht.

Ach welnee.

Ja wel, zie je dat?

Maar nou kunnen apen dat, maar kunnen, kan zo'n aalscholver dat nou ook?

Nee, vogels kunnen dat natuurlijk niet want kijk die hebben geen, die hebben al die spieren niet. Hier zit de huid gewoon over de schedel gespannen. En dan moet je deze jongen zien, dit is een krokodil, dat is gewoon platige huid die over de kopschedel zit. Hij heeft niet eens lippen!

En welke spieren gebruik je hier allemaal?

Dat is de orbicularis oris, de risor santorini.

Ja, ja, dat is natuurlijk heel leuk al die namen maar ja, we willen het zien.

Onze grimeur kan met wat verf de belangrijkste gezichtsspieren op Klaas' gezicht tevoorschijn toveren. Spieren die apen en mensen hebben! Spieren waarmee we anderen zonder woorden duidelijk kunnen maken wat we voelen en bedoelen. Door de juiste spieren te spannen kun je laten zien dat je boos bent, verdrietig, heel vrolijk en dat je misschien zelfs graag contact wil maken.

En als je dan nog de tanden erbij ontbloot, dat hoort bij lachen, dat hoort bij vriendelijkheid, bij vrolijkheid. En dan vindt iedereen je een leuke jongen.

Ik ga het even proberen.

Nee Klaas, nee, het werkt echt! Nee, ik zag echt, ik zag echt een aantal apen teruglachen. Klaas, ik zag echt een aantal teruglachen.

Als je iets leuk vindt, dan ga je lachen.

Ja, en als jij lacht, dan vinden andere mensen je ook weer leuk. Dat geldt niet alleen voor apen maar ook voor mensen.

Jetske, lach eens. Door te lachen laat je zien dat je het goed meent.

Daarom lachen mensen ook altijd in reclames en advertenties. Kijk, dat prikkelt gewoon veel meer. Zie je dat?

En vandaar dat je bij de fotograaf ook altijd moet lachen.

Kijk, als mensen lachen, dan vinden ze je gewoon veel aardiger. Kijk, het ziet er gewoon veel leuker uit.

Stel nou dat je een ontzettende chagrijn bent. Ja, dan heb je gewoon pech.

Lachen kun je gelukkig ook leren.

Er is zelfs een lachdeskundige, Dhyán Sutorius. Die geeft lachmeditatie.

Lachmeditatie, nou dat wordt dus lachen.

Wat is dit precies?

Dit is een audiocassette lachmeditatie.

Kun je lachen dan ook echt leren?

Nou, iedereen kan het al. Je hoeft het niet te leren, maar je moet het wel willen.

Maar waarom zou je het willen, dan? Lachen.

Hoe voel jij je als je gelachen hebt?

Ja lekker.

Nou, we gaan naar cabaret en films. We maken grapjes met elkaar en als je feest hebt, dan wordt er veel gelachen.

Oké, laat ons maar lachen.

Oh, gezellig. Uitstekend. Dat gaan we doen. Maar wat misschien leuk is: hoe meer zielen, hoe meer vreugd. Het is leuker om met meer mensen te lachen.

Ja, jij kunt wel een beetje lachen gebruiken.

Want lachen is heel aanstekelijk.

Vandaar dus dat ze onder series en lachfilms een lachband zetten, want dat werkt dus prikkelend.

Kan ook wel even meelachen.

Ook even meelachen.

Ophangen. Zo, ga je meelachen?

Absoluut niet.

Absoluut niet.

Chagrijn.

Bij zo'n lachmeditatie leer je te lachen zonder reden, want lachen is lekker en ook nog eens gezond. Net als bij een echte sport maakt je lichaam bij een goede lachbui stoffen aan die je goed doen voelen. En net als bij een echte sport moet je daarom eerst even een warming-up doen: rekken en strekken van je spieren. En bij lachen zijn dat er nogal wat: de buikspieren, de gezichtsspieren en dan ... lachen maar. Het is misschien een beetje vreemd om zo te lachen maar als je heel vaak oefent en heel vaak lacht dan kun je zelfs om dingen lachen waar je eerst niet om moest lachen.

Woordzoeker + sterrenbeeld

Deze bijgevoegde oefeningen zijn extra.

Zoek de genoemde gevoelens in de woordzoeker.

Gevoelens

o t t p e d x k i u t x k c d
e j h e j r b i i r w j d h f
f y o u f e i t o k i s n a e
a e y i m k g t o l h o e g o
r o i o o e s k e g c m d r r
r d q s l z u d j x u b e i d
o h w a s r n r o i e e o j e
g j t y r e b s i f l r w n b
a e c b i v r l o g u o n i v
n d u r r f d g f o y f r g o
t a v i x l j i a t b z k v p
o u o x z e n u w a c h t i g
b t t n v z n e g e l r e v b
g i t e i r d r e v g n a b b
g e z e l l i g p i s s i g j

agressief

arrogant

bang

bedroefd

boos

bot

chagrijnig

gezellig

humeurig

pissig

somber

trots

uitgelaten

verdrietig

verlegen

vriendelijk

vrolijk

woedend

zelfverzekerd

zenuwachtig

Je zou een aantal woorden uit de omschrijvingen op bord kunnen zetten en vragen bij welk sterrenbeeld dat volgens jou past. Je kunt ook vragen welke emoties, eigenschappen bij welk sterrenbeeld horen.

Wat is mijn sterrenbeeld?

1	Ram	7	Weegschaal
2	Stier	8	Schorpioen
3	Tweelingen	9	Boogschutter
4	Kreeft	10	Steenbok
5	Leeuw	11	Waterman
6	Maagd	12	Vissen

De **Steenbok** (23 december – 20 januari)

is praktisch ingesteld. Eenmaal volwassen, hecht hij veel waarde aan status en aan de resultaten die zijn werk opleveren.

De **Waterman** (21 januari – 19 februari)

is altijd op zoek naar nieuwe zaken en denkbeelden. Hij kan dan ook wel eens het verwijt krijgen dat hij koppig is.

Vissen (20 februari – 20 maart)

zijn vaak wat verlegen en kwetsbaar. Ze hebben een groot talent om zich in anderen te verplaatsen.

De **Ram** (21 maart – 20 april)

is energiek en geïnspireerd, een initiatiefnemer die risico's niet uit de weg gaat.

De **Stier** (21 april – 21 mei)

is evenwichtig: hij is niet snel boos en aandacht en liefde worden door hem gemakkelijk gegeven en ontvangen.

Tweelingen (22 mei – 21 juni)

houden van afwisseling. Zij hebben een goed verstand en denken snel. Zij zijn speels, met wisselende stemmingen

De **Kreeft** (22 juni – 22 juli)

is niet alleen emotioneel, maar ook gevoelig.

De **Leeuw** (23 juli – 23 augustus)

beschikt over veel wilskracht en is gevoelig en warm, trots en met zelfrespect. Hij sluit geen compromissen.

Maagden (23 augustus – 22 september)

zijn precies en leergierig, stipt en met gevoel voor orde en netheid. Zij stellen hoge eisen aan zichzelf en verwachten dat ook van anderen.

De **Weegschaal** (23 september – 22 oktober)

is warm en gevoelig en heeft een sterke wilskracht.

De **Schorpioen** (23 oktober – 22 november)

is sterk en gecompliceerd, trots en gevoelig.

De **Boogschutter** (23 november – 22 december)

is positief en opgewekt, vriendelijk en nieuwsgierig.

THEMA 4

Onderwijs

Voorafgaand aan het schema over het onderwijssysteem

Schrijf twee vragen op over het Nederlandse onderwijssysteem. Stel deze aan een medestudent. Als deze het antwoord niet weet, kijk dan in het schema.

Voor meer informatie zie ook www.minocw.nl

Wat zijn de verschillen met je eigen land? Denk daarbij onder andere aan aantal jaren school, soorten school, lengte van een schooldag, vakken.

Begripsvragen vocabulaire bij 'Leraar maakt niet meer uren dan anderen'

- 1 Is je huis groot **in vergelijking met** je vorige huis?
- 2 Is iedereen vandaag **aanwezig**?
- 3 **Behandelen** Nederlanders hun dieren goed, denk je?
- 4 Heb jij een **degelijke** fiets?
- 5 Wat is het stereotype **beeld** dat buitenlanders hebben van jouw land?
- 6 Welk land is groot **in verhouding tot** het totaal aantal inwoners?
- 7 Kun je een goede vriend **vergelijken** met een broer, of is dat toch anders?

Begripsvragen vocabulaire bij 'Studiepunten Wallenbezoek'

- 1 Kun je even aan de verwarmingsknop **draaien** of staat hij al op z'n hoogst?
- 2 Wat eten we vanavond? Heb je al iets **bedacht**?
- 3 Welke **onderwerpen** vind jij eigenlijk interessant?
- 4 **Ga** je wel eens met een paar vrienden/vriendinnen **op stap**?
- 5 Welk **vak** vond je vroeger op school het leukst?
- 6 Vind je dat deze cursus **de moeite waard is**?
- 7 Wat **dien** je mee te nemen voor een nieuw paspoort?
- 8 Kun jij met **beide** ogen even goed zien?
- 9 Moet je als astronaut ook onderzoek **verrichten**?
- 10 Wie is er deze cursus **geen enkele** keer afwezig geweest?
- 11 Heb jij al **enkele** schrijfp opdrachten ingeleverd?

Opdracht 2

Dit is het blad met versie A en B. De informatie is complementair. Het is een oefening om de scheidbare werkwoorden te oefenen. Verdeel de groep in tweetallen. De een krijgt versie A, de ander versie B. Ze moeten het schema compleet maken en daarvoor moeten ze de scheidbare werkwoorden in verschillende tijden bevragen. Ze mogen elkaars blad niet zien.

Kruiswoordpuzzel

Dit is een puzzel met herhaling van het vocabulaire van thema 1 t/m 4. Er staan 12 woorden uit de vocabulairelijsten in en 13 andere woorden. Het blad bevat versie A en B. De informatie van beide versies is complementair. De groep in tweetallen verdelen. De een krijgt versie A, de ander versie B. Het woord dat de een wel heeft, heeft de ander niet. Ze moeten de puzzel compleet maken. Door tegenstellingen te noemen, voorbeelden te geven, etc. moet het betreffende woord geraden worden. Ze mogen elkaars blad niet zien.



Beeldfragment 'De stand van zaken in het onderwijs'

(NOS-journaal, 12-09-03, 4.21 min.)

Instructie

De studenten moeten van tevoren, als huiswerk, de begrippen en het vocabulaire geleerd hebben. Ze mogen ook de vragen hebben gelezen voordat ze het fragment zien. (Ze luisteren dan alleen controlerend en je ondervangt het nadeel dat luistervaardigheid voor de helft uit leesvaardigheid bestaat.)

In de les: fragment bekijken, vragen beantwoorden, eventueel nog een keer kijken. Daarna de spreekopdracht doen. Eventueel nog als huiswerk: schrijfopdracht.

Tekst

Het kabinet Balkenende wil zich sterk maken voor de kenniseconomie. Zeven Nederlandse universiteiten staan inderdaad trots in de top twintig van beste wetenschappelijke instellingen in Europa, maar hun maatschappelijke fundamenten zijn vermolmd door achterstallig onderhoud.

We houden de schijn nog op, lijken nog heel kwiek, maar Nederland is de zieke wetenschapper van Europa geworden.

Deel 3 van onze serie de stand van zaken in Nederland: de kenniseconomie, het onderwijs.

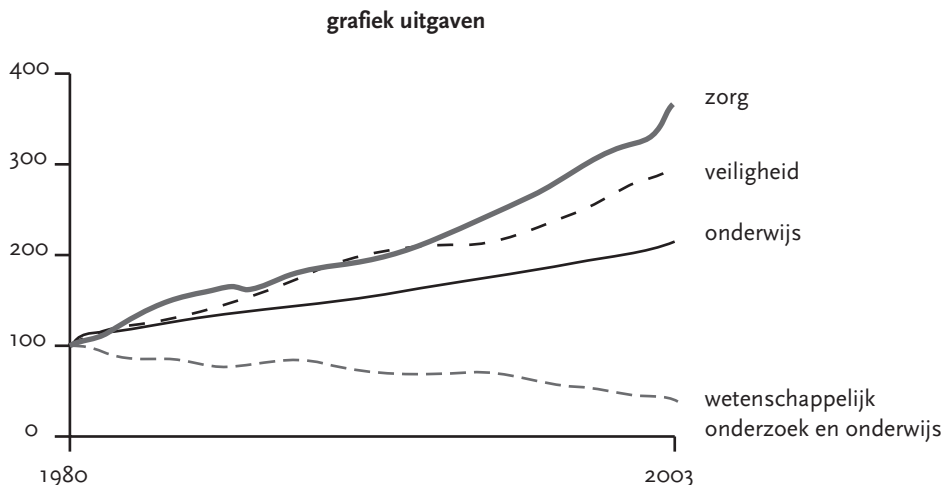
(fragment volkslied)

Hollands glorie, Hollandse wetenschap: de klapschaats, resultaat van jarenlang onderzoek bracht Nederland aan de wereldtop maar glorie is vergankelijk, in sport en wetenschap.

- We zijn aan het achterlopen.
- Nederland staat er niet goed voor.
- Kunnen wij in Nederland onze onderzoeksinstellingen houden?

In 100 jaar tijd hebben 15 Nederlanders een Nobelprijs natuurwetenschappen gewonnen, 8 keer voor de Tweede Wereldoorlog, 7 keer daarna. Voor het laatst in 1999. Qua wetenschappelijke resultaten wordt Nederland dan ook tot de absolute koplopers gerekend. De stap naar de gedroomde kenniseconomie lijkt daardoor bedrieglijk klein. Bedrieglijk, want de successen uit het verleden bieden geen garanties voor de toekomst.

Vergeleken bij andere landen horen wij echt bij de top 3 maar dat zijn allemaal investeringen uit het verleden, zou je kunnen zeggen maar wat we nu aan de universiteiten aan onderzoek doen, wordt gedaan door mensen die vroeger daar goed voor zijn opgeleid. De nieuwe situatie, waar we dus in de toekomst mee moeten gaan werken, is aanzienlijk slechter dan de oude.



In het onderwijs gaat nu twee keer zo veel geld door als in 1980, maar aan veiligheid wordt driemaal zoveel besteed en aan de zorg nog meer. De toename van het totale Nederlandse budget ligt ergens in het midden maar aan wetenschappelijk onderwijs en onderzoek zitten als enige in de min. Daar wordt nu 30% minder aan uitgegeven dan toen.

Andere landen investeren veel meer. Kijk naar Engeland, kijk naar Scandinavische landen, maar kijk ook wat dichterbij ons heen. Iedereen heeft goed in de gaten dat

je wetenschapsbeoefening goed moet voorzien van middelen wil dat kunnen blijven floreren. En in Nederland zijn we wat dat betreft wat laat.

Schema: onderzoekers per 1000 werkenden

Finland	10
Zweden	9
Duitsland	6
Frankrijk	6
Nederland	5
Spanje	4

In Finland zijn van de 1000 werkende mensen er 10 wetenschapper, in Zweden 9, in Duitsland en Frankrijk elk 6 en in Nederland amper 5.

Er zijn maar weinig landen waar dat getal nog lager ligt.

Prestigieuze onderzoeksinstituten zoals bijvoorbeeld het MESA+ centrum van de Universiteit Twente kunnen zich alleen nog staande houden door buitenlandse promotieonderzoekers aan te trekken: Vietnamees, Italiaans, Duits, Roemeens. Ze ontwikkelen microsystemen zoals bijvoorbeeld fiches die allerlei injecties moeten gaan vervangen. In de toekomst kunnen patiënten zichzelf daardoor allerlei medicaties toedienen, waar nu nog artsen en ziekenhuizen voor nodig zijn. Maar hoe belangrijk dat ook mag zijn: het is zoals vroeger met schoonmaakwerk: er zijn bijna geen Nederlanders meer voor te vinden omdat zulk onderzoek zwaar is en de verdiensten niet flitsend.

In Twente komt nu meer dan de helft van de promovendi uit het buitenland. De kennis die zij opdoen is essentieel maar niet economisch.

Vietnamese onderzoeker (spreekt in het Engels. In het Nederlands ondertiteld). Nog een paar jaar onderzoek en daarna wil ik thuis mijn kennis voor mijn eigen land gebruiken.

Over het algemeen kun je zeggen: als je tien buitenlandse studenten of promovendi of postdocs hebt, dat er dan er ongeveer twee hier blijven om wat voor reden dan ook. De rest gaat weer terug naar hun eigen land. Als je tien Nederlandse promovendi of postdocs hebt, dan heb je ongeveer twee die weggaan, dan blijven er acht over. Voor de B.V. Nederland is het zeg maar beter om Nederlanders te hebben.

Want de kans is groot dat op termijn vooral het bedrijfsleven de activiteiten achter die onderzoekers aan stuurt naar de landen waar de buitenlandse wetenschappers thuis en goedkoop zijn.

En dan krijg je het beeld dat niet alleen de productie naar het buitenland wordt verplaatst maar ook het onderzoek. Dat betekent dat hele bedrijven verdwijnen.

Een land als Groot-Brittannië geeft de wetenschap een injectie van 300 miljard euro, de Nederlandse regering heeft er 700 miljoen voor vrijgemaakt. Met zulke verhoudingen wordt de stap naar een kenniseconomie een kwestie van meer geluk dan wijsheid.



Liedje 'School'

Dit nummer van Circus Custers wordt behoorlijk snel gezongen. Het couplet wordt echter vaak herhaald en is na twee of drie keer al woordelijk te volgen.

Na de bespreking van de vragen, kun je de volgende vragen stellen: Hoe oud is de 'ik' ongeveer? Herken je deze gevoelens?

(Opricht 2)

VERSIE A

Maak het schema compleet zonder op het andere papier te kijken.

Stel elkaar vragen zoals:

- Wat doet Arno met de toetsen?
- Wat heeft Charlotte doorgegeven?

	Arno	Beate	Charlotte	Dennis
Wat doet ... met ...?	de toetsen ...	de regel ...	de tekst ...	de oefening ...
Wat heeft ... ?	... opschrijven	... opzoeken	... doorgeven	... doorlezen
Wat is moeilijk voor ...?	de opdracht uitvoeren	deze klank uitspreken

VERSIE B

Maak het schema compleet zonder op het andere papier te kijken.

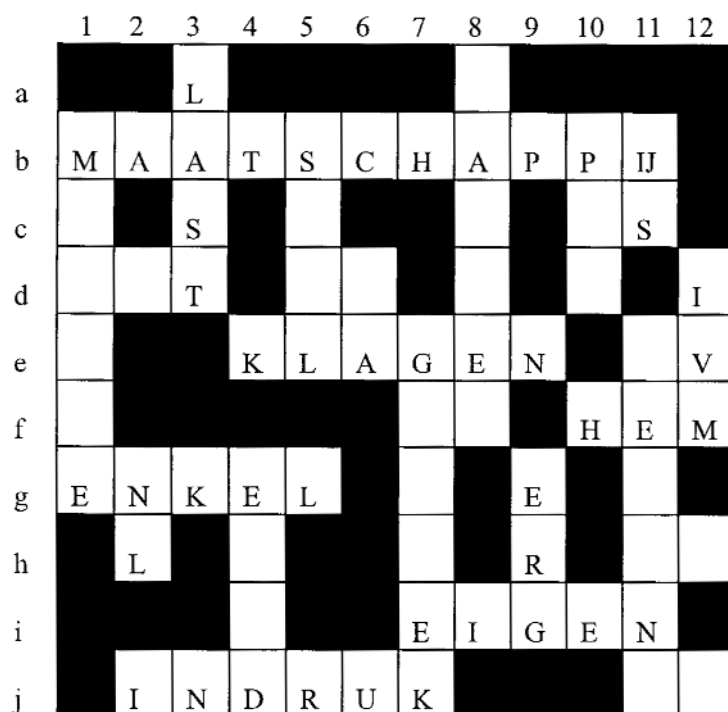
Stel elkaar vragen zoals:

- Wat deelt Arno nu uit?
- Wat heeft Charlotte gedaan met de blaadjes?

	Arno	Beate	Charlotte	Dennis
Wat ... nu?	... uitdelen	... uitleggen	... voorlezen	... overslaan
Wat heeft ... ? gedaan met ...?	de namen ...	de betekenis ...	de blaadjes ...	de woorden ...
Wat is moeilijk voor ...?	de theorie toepassen	het probleem oplossen

Kruiswoordpuzzel met vocabulaire t/m thema 4

A



B

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
a								M				
b	M				S			A		P		
c	O				T			N		I		
d	E	E	T		E	N		I		L		
e	I				L		G	E			B	
f	T						E	R			E	
g	E			E			B				L	
h				I			R				A	T
i				N			E				N	
j				D			K				G	A

THEMA 5

Buitenlanders in Nederland

Cartoon

Als de nationaliteiten van de studenten niet allemaal vertegenwoordigd zijn, vraag dan hoe een kip uit zijn land eruit zou zien.

Begripsvragen vocabulaire bij 'De broodlunch als struikelblok'

- 1 Ik moest 15 euro betalen voor een pizza. Ik vind dat **behoorlijk** duur. Wat vind jij?
- 2 Is het in jouw land een **gewoonte** om je schoenen uit te doen als je bij iemand thuis komt?
- 3 Ons voetbalteam **dreigt** te verliezen. Wanneer zeg je dat, voor de wedstrijd, tijdens de wedstrijd of na de wedstrijd?
- 4 Vind jij Nederlanders in het algemeen **afstandelijk**?
- 5 Veel praten **leidt tot** de beste oplossing. Vind jij dat ook?
- 6 Zuid-Europeanen zijn vaak wat socialer, gemakkelijker met anderen. Heb jij daar een **verklaring** voor?
- 7 Kun jij gemakkelijk **wennen** aan een nieuwe omgeving?
- 8 Vind jij het **raar** dat studenten 'je' en 'jij' zeggen tegen hun docent?
- 9 Houd jij van **uitgebreid** uit eten gaan?
- 10 In bijna elke stad is een **zogenoemde** Oranjevereniging. Wat doet zo'n vereniging, denk je?
- 11 Ik heb een computerspelletje gekregen, maar ik kan het niet starten. Kan dat **aan** mijn computer **liggen**?
- 12 Ben jij **verantwoordelijk** voor de huur van je huis?
- 13 Welke taal hoor je **zelden** in Nederland?
- 14 Als je als student een baantje zoekt, waar kun je dan meestal snel **aan de slag**?
- 15 Wat **viel** je **op** toen je voor het eerst in Nederland kwam?

Tekst 1 en 2

Vooropdracht: de eerste tekst heeft als titel: Gezellig is fantastisch. Wat is gezellig precies?

Er staan twee interviews met buitenlandse werknemers in Nederland. Laat de ene helft tekst 1 als huiswerk lezen, en de andere helft tekst 2. De volgende keer moeten ze elkaar dan vertellen over de inhoud.

Het vocabulaire komt uit beide teksten.

Begripsvragen vocabulaire bij 'Interviews'

- 1 Hoeveel **schelen** jij en je oudste broer/zus?
- 2 Wat is het leukste wat je in de afgelopen maanden hebt **meegemaakt**?
- 3 Ga je **ervan uit** dat je over een halfjaar met gemak een Nederlandse krant kunt lezen?
- 4 Zijn er **bepaalde** regels die je niet nodig vindt?
- 5 Spreek ik jouw naam goed of **verkeerd** uit?
- 6 Het **schijnt** dat voetballers in Italië meer verdienen dan in Nederland. Is dat zo?
- 7 Hoe lang studeer je nu **eigenlijk** Nederlands?
- 8 Ben je **overtuigd van** het nut van een cursus Nederlands?
- 9 Hoe vaak **verschijnt** het weekblad Libelle/ Elseviers/ Hp-De Tijd?
- 10 Hoe is jullie vriendschap **ontstaan**?

Er

We hebben ervoor gekozen om eerst een oefening met 'er' aan te bieden en vervolgens de theorie. Je kunt er als docent natuurlijk voor kiezen om dat in een andere volgorde te doen. Oefening 2 kan klassikaal of in groepjes (alleen 'er' in combinatie met een prepositie). Let erop dat zin 17 t/m 20 bestaan uit een scheidbaar werkwoord met een prepositie.

Oefening 3 kan zowel mondeling als schriftelijk worden aangeboden en oefening 4 is een spreekopdracht.

Spreekopdracht 'Niet doen!'

Welke dingen moet een buitenlander hier absoluut niet doen. Als er in de groep te weinig punten worden genoemd dan kunnen hierbij een aantal voorbeelden gegeven worden.

- Je mag in Nederland niet zoveel toeteren. (in Frankrijk wel)
- Je moet overal afspraken voor maken.
- Je gaat pas na 22.00 uur uit.
- Je moet iemand niet direct uitnodigen voor een lunch of eten.
- Je mag na 22.00 uur geen lawaai maken.
- Je mag niet zeggen dat Nederlands een mix van Duits en Engels is.
- Je moet beleefd zijn.
- Je mag maar één koekje of stuk taart pakken.



Liedje: 'Brabant'

Een uitstekende gelegenheid om de verschillende delen van Nederland te bespreken en de vooroordelen die daarover bestaan. Te bespreken: kroeg, heimwee, zeiken. Voor teksten en clips zie www.guusmeeuwis.nl



Beeldfragment 'Zij moeten zich aanpassen'

(Bij ons thuis, NOT/Teleac, 21-09-03, 6 min.)

Eventueel vooraf de volgende begrippen verklaren: het laten afweten, iemand iets door de strot duwen, visa versa (eigenlijk: vice versa), buitengesloten, lotgenoten. Het (Surinaamse) accent van Fatimah is voor studenten soms moeilijk te begrijpen, maar meestal blijkt dat ze er redelijk snel aan wennen, en de vragen kunnen beantwoorden.

Tekst

Als je besloten hebt om je ergens te gaan vestigen, moet je je gaan aanpassen. Waar je woont, daar maak je je thuis. En anders moet je maar gaan. Want niemand dwingt je om ergens te blijven.

Nederlanders nemen veel te weinig moeite om immigranten Nederlandse cultuur bij te brengen, Nederlandse geschiedenis, normen, waarden, gebruiken, tradities, enzovoort. En zo krijgen immigranten nooit de kans om hier te integreren. Dat zegt Fatimah-Zora Hadjar. Ze is zelf van Surinaamse afkomst, en ze vindt dat met name het onderwijs het hierin ontzettend laat afweten. Scholen, zegt zij, zijn veel te soft

tegenover allochtone kinderen en met name ook allochtone ouders. En omdat scholen het niet doen, doet ze het zelf maar.

Ze geeft integratielessen aan allochtone kinderen en ze is daar behoorlijk uitgesproken in.

Ze zegt bij voorbeeld: moslim zijn, dat doe je maar thuis. En dat terwijl ze zelf nota bene moslim is.

In beeld: Zij moeten zich aanpassen

Moslim zijn, dat doe je maar thuis. Wat bedoel je daar eigenlijk mee?

Ik vind je mag je religie niet mensen door de strot douwen. Religie is zoiets privés, daar moet je niet anderen mee lastigvallen.

Dus ook niet op de basisschool bijvoorbeeld?

Nee.

Dus bijvoorbeeld een openbare of een christelijke school die het suikerfeest gaat vieren, dat vind jij onzin.

Ja, dan moet je alle religieuze feestdagen gaan vieren. Dan is het einde zoek. Want er zitten veel meer kinderen op de school dan alleen moslims.

Vind jij in die zin Nederlandse scholen veel te soft?

Ja. Heel erg.

Maar niet alleen school, ik vind gewoon de Nederlandse samenleving past te veel aan, aan de groep mensen die in Nederland woont, terwijl het dus eigenlijk visa versa moet, en dat gebeurt dus niet.

Egbert Kollaard, directeur basisschool De Wissel, Rotterdam

Ik heb natuurlijk die hele ontwikkeling meegemaakt, waar het ook voor scholen heel nieuw was om te gaan met buitenlandse kinderen. Hoe moest je daar mee omgaan, dat wisten we niet.

Annelies van Mansfeld, directeur basisschool Louis Bouwmeester, Amsterdam

Als het gaat over de Nederlandse cultuur, vind ik dat ik er makkelijker iets over kan vinden omdat ik zelf uit die cultuur kom. Terwijl ik me wel informeer over de culturele achtergronden van bij voorbeeld mensen die de islam beleven. Maar ik ben er omzichtig in, dat is waar.

Ik denk dat scholen heel erg bang zijn om voor discriminerend uitgemaakt te worden. Vandaar dat scholen zich zo veel aanpassen aan de populatiegroep, die er op het schoolplein rondloopt.

Basisschool De Wissel, Rotterdam, kop van zuid

Vertel eens iets over de bevolkingssamenstelling van deze school. Wat voor school is dit?

Dit is een school met hoofdzakelijk kinderen waarvan de ouders uit het buitenland komen.

Louis Bouwmeesterschool, hoe zou je de leerlingenbevolking op deze school omschrijven? In cijfers, kan je zeggen dat 60% van deze school zijn kinderen van allochtone origine. En dan heb ik het over kinderen wier ouders in Marokko geboren zijn of in Turkije.

Kinderen vertellen

Mijn ouders zijn in Curaçao geboren.

Ik ben Marokkaan.

Turkije.

Surinamer.

...?...

Ik ben Nederlands.

Het is een school die multicultureel is en multireligieus.

Mijn vader die komt uit Turkije en mijn moeder uit Nederland.

Ik schat dat het ongeveer zo'n tachtig, negentig procent inmiddels aan het worden is.

Wat wij dan in Nederland inmiddels een zwarte school aan het noemen zijn. Ja, gekleurde school zouden wij dan zeggen.

Er zitten bijna geen, zeg maar Hollandse kinderen op deze school, hè. Vinden jullie dat jammer, of ...

Ja, eigenlijk ja. Voor de taal en zo, weet je. Samen spelen, samen praten. Dat is het belangrijkste. Culturen zijn ook belangrijk. Samen omgaan.

Nou, het had beter geweest als het een beetje fifty-fifty was, lijkt mij. Ook qua les.

Lijkt mij hoor. Misschien heb ik het fout, maar...

Maar toch laat u uw eigen kind nog wel op deze school?

Ja, hij heeft het naar zijn zin.

Vindt u dat de school voldoende doet aan integratie, zeg maar?

Het kan nooit genoeg zijn, ik hoop altijd dat er heel veel gebeurt, en er gebeuren ook dingen, dan ben ik zelf op de hoogte, bijvoorbeeld aan het begin van het jaar hebben we een maaltijd gehad, een samenkomst voor allochtone en niet-allochtone mensen en dat was een fantastisch succes. Heerlijk!

Wat zou er nog aan ontbreken, denkt u?

Ik denk meer van dat soort evenementen zodat we de kans hebben elkaar te ontmoeten, dat zou heel mooi zijn.

Leer je op deze school nou over typisch Hollandse dingen, zoals: wat is Koninginnedag, wat is de Afsluitdijk, of ... dat soort dingen?

Over de geschiedenis van Nederland, wat Nederland heeft meegemaakt een beetje. Geef eens een voorbeeld wat Nederland heeft meegemaakt?

De tweede wereldoorlog.

Dat soort dingen hoor je hier ook op school?

Niet zo veel.

Het zijn Nederlandse dingen die Nederlandse kinderen horen te weten om zich te redden.

Ze moeten gewoon weten waar Sinterklaas vandaan komt.

Ze moeten weten dat Philips van Nederland is.

Ze moeten de geschiedenis van de joden kennen.

Ze moeten gewoon weten waarom Nederlanders vaak voor kaaskoppen worden uitgemaakt.

Dat Nederland op water gebouwd is, weten ze vaak niet. Waarom we afsluitdijken hebben, waarom al die grachten er zijn. Die kinderen kunnen zich daar totaal geen beeld van vormen.

En als een Marokkaans jongetje of meisje weet van polders en molens, waarom helpt hem dat om hier een betere plek te vinden?

Om zich beter te manoeuvreren in de Nederlandse samenleving.

Maar hoe dan? Wat maakt het uit voor het vinden van een baan of het goed doen op school?

Je moet op de lange baan kijken. Zit je met collega's ergens, komt er een onderwerp, dat zo typisch Nederlands is en dan zit je daar, en je hoort over doodnormale dingen praten en je kan geen woord erover zeggen want je weet het gewoon niet.

Buitengesloten.

En dat is dan de eerste stap van je buitengesloten voelen. En wat ga je dan doen? Je gaat je eigen lotgenoten opzoeken, je gaat je eigen Marokkaanse mensen opzoeken, je gaat je eigen Turkse mensen opzoeken, en dan ga je over dingen praten waar zij ook over mee kunnen praten en dan krijg je dus die tweedeling: Nederlanders aan de ene kant, en de moslims en de Arabieren aan de andere kant. En dat is absoluut niet bevorderlijk.

Spreekopdracht 'Kennis Nederlandse geschiedenis'

Verdeel de groep in groepjes van 3 of 4 personen.
Onderstaand overzicht kun je als afsluiting geven.

	<i>Watersnoodramp 1953</i>	<i>Vincent van Gogh</i>	<i>Anne Frank</i>	<i>Willem van Oranje</i>	<i>Bouw van de Afsluitdijk</i>	<i>Johan Cruijff</i>	<i>Tweede Wereldoorlog</i>	<i>Onafhankelijkheid van Suriname</i>	<i>Molukse gijzelingen in de jaren '70</i>	<i>Dolle Mina</i>	<i>De gulden (€ 0,45)</i>
1 Paul Adriaans, locatiemanager van de Vrije school Christophorus in Roermond	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✗	✗	✗	✗
2 Dhr. Budak, adjunct-directeur van de Islamitische basisschool Ablbakr in Nijmegen	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓
3 Paul van der Gaag, eindredacteur van VPRO's OVT	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✗	✗	✓
4 Mirlam Keesing, uitgever bij de Stichting Keesings Historisch Archief	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓
5 Dhr. Korf, directeur van de Gereformeerde basisschool de Cirkel in Assen	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✗	✓
6 C. Kromhout van der Meer, directeur van de Openbare basisschool Slootermeer in Amsterdam	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗
7 Renée Schreuder, vice-voorzitter van de VGN, Vereniging van docenten in Geschiedenis en staatsinrichting in Nederland	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✓	✓	✗	✗	✓
8 Hans Stuijffbergen, directeur van het Museum van de Twintigste Eeuw in Hoorn	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✓	✓

Dit schema werd samengesteld door de VPRO-gids, 21 september 2003. De vraag aan de acht deelnemers luidde: Moet een leerling die de basisschool verlaat bekend zijn met de onderstaande begrippen?

✓ = ja

✗ = nee

THEMA 6

Gezondheid

Tekst 'Blowen'

Tekst kopiëren en in de les de antwoorden/ verwachtingen laten controleren; snel informatie uit een tekst halen is het doel van deze opdracht.

Je zou (in groepjes) een debat over deze tekst kunnen houden over het al dan niet gevaarlijk zijn van blowen. Of wat gevaarlijker is: koffie, alcohol of blowen.

Jonge managers blowen aanzienlijk meer dan studenten

BRUSSEL – Niet de meest complete alternativo of uitgezakte nihilist blowt zich het liefst suf, maar juist de jonge, onder spanning staande manager.

Uit Europees onderzoek blijkt het gebruik van cannabis onder jongeren tussen de 15 en 24 jaar het hoogst te liggen in de groep succesvolle jonge zakenmensen. Van hen steekt 23,3 procent regelmatig een joint op, in vergelijking met 10,7 procent van de studenten.

De cijfers komen naar voren uit het zogenoemde Eurobarometer-onderzoek. Het is gehouden onder ruim 7600 Europese jongeren. Franse jongeren blijken aanzienlijk meer te blowen dan Nederlandse, ondanks de klachten van president Chirac over het Nederlandse drugsbeleid. In Frankrijk heeft 44,9 procent van de jongeren al eens geblowd. Bij de Nederlandse jongeren tussen de 15 en 24 jaar geldt dat voor 35,3 procent.

Koploper

Overigens zijn de jeugdige Denen absolute koploper in het cannabisgebruik. Zo'n 47 procent van de jongeren heeft wel eens geblowd. De consumptie van andere drugs is het hoogst onder Britse jongeren (13,8 procent).

Van alle ondervraagde, al dan niet regelmatige, druggebruikers zegt 61,3 procent verdovende middelen te hebben gebruikt uit nieuwsgierigheid.

Mannen grijpen over het algemeen sneller naar drugs dan vrouwen. De laatste maand heeft 15,2 procent van de mannen een illegale drug gebruikt tegen 7,4 procent van de jongere vrouwen in de EU.

Jongeren ervaren heroïne als de gevaarlijkste drug met een score van 88,8 procent, gevolgd door cocaïne, crack, LSD en extasy.

Uit: *Dagblad van het Noorden*, 23 oktober '02

Begripsvragen vocabulaire bij 'Te veel alcohol? Eigen schuld dikke bult'

- 1 Het is leuk om in X te zijn. Is dat een **feit** of een mening?
- 2 Heb je **bewust** voor deze cursus gekozen?
- 3 Wat is jouw **bijdrage** aan het feest?
- 4 Heb je **onlangs** een Nederlands boek gelezen?
- 5 Is Hennie in Nederland **zowel** een jongensnaam **als** een meisjesnaam?
- 6 Is het gezondheidssysteem in X anders? Jij komt **immers** uit X?

Begripsvragen vocabulaire bij 'Wat betekent euthanasie voor een huisarts?'

- 1 Waarom moet je **zorgvuldig** omgaan met medicijnen?
- 2 Als jullie een spreekoefening doen met elkaar, wat doe ik dan **intussen**?
- 3 Je bent nu een tijdje bezig met Nederlands. Spreek je het **inmiddels** al goed?
- 4 Honderd euro voor een goede tv. Vind je dat een **redelijke** prijs?
- 5 Ik heb gelezen dat je **streng** moet zijn tegen een jonge hond. Waarom?
- 6 Weet je wat de **eisen** zijn om bij de politie te mogen werken?
- 7 Zitten jullie op een **rij** in dit lokaal?
- 8 Wanneer is er **sprake van** een economische crisis?
- 9 Kun jij **je herinneren** hoe oud je was toen je leerde lopen?
- 10 Kunnen kinderen **in principe** alcohol en sigaretten kopen?
- 11 Wat betekent dit: de letter van de wet is belangrijk, maar de **geest** is belangrijker.
- 12 Hoe kun je zien dat een dier pijn **lijdt**?
- 13 Wat zeg je tegen de familie van iemand die pas **overleden** is?
- 14 Hebben we het grootste deel van het jaar al **achter de rug**?

Relatief pronomen

Oefening 4 zin 9: let erop dat de bijzin ook na 'gedaan' kan staan. Bijvoorbeeld: Hij heeft een onderzoek gedaan dat internationaal bekend is.



Beeldfragment 'Je zal het maar hebben: eetstoornissen'

(BNN, 02-09-02, 5.39 min.)

En Tessa, of die nou een kroket eet of een frikandel of een kipcorn, dat maakt niets uit. Ze proeft het toch niet.

Tessa is 21 jaar en werkt op een reisbureau. Ze is zonder haar reukzintuig geboren, wat inhoudt dat ze helemaal niets ruikt. Dat noemen we anosmie. En als je niks ruikt, dan proef je ook niks. Je kunt Tessa alles voorschotelen, maar vaak merkt ze nauwelijks verschil. Onze chef-kok Jowel begint de smaaktest met tomatensoep en paprikasoep.

Eet smakelijk.

Eet ze.

Zeg jij dat ooit, eet smakelijk?

Ja, eet ze, gewoon. Zeggen we wel hoor, uit fatsoen. Het is wel heet.

Is het lekker?

Het is een beetje zoutig.

Dat proef je wel?

Dat proef ik wel. Meestal gewoon de vier basis: zout, zuur, zoet en bitter. Maar verder lijkt alles zo'n beetje wel op elkaar.

Dus dat is eigenlijk het enige wat je proeft ook?

Ja.

En weet je wat je nu aan het eten bent?

Nou, ik zit het me af te vragen. Het is rood, dus ik dacht tomatensoep, maar dat zal het wel niet zijn.

Zullen we eens ruilen? Wat zit jij de hele tijd te eten, joh? Wat is dit?

Ja, ik weet niet, zurig.

Vond je het lekker?

Nou, het is niet vies.

Maar is er nou een groot verschil tussen wat je net hebt gegeten en dit?

Nee.

Ja, het is een beetje apart.

Ja? Maar waar smaakt het naar?

Naar andijvie. Tenminste, het voelt als andijvie. Het smaakt niet echt naar andijvie, maar het is de structuur van het eten waaraan ik merk wat ik eet. Net als bonen, dat proef ik in principe niet, maar of ik nou sperziebonen eet of snijbonen, dat merk ik aan de structuur van het eten, denk ik.

Dus bij jou gaat eten vooral om wat je in de mond voelt en wat je ziet?

Ja, inderdaad.

Oké, en als je dit nu ziet, wat denk je dan?

Ja, het zou allebei andijvie kunnen zijn.

Is dit andijvie dan, en dat?

Ja, ik zou het niet weten, want het smaakt in principe, groen smaakt hetzelfde.

Kan je genieten van eten?

Nou, als iets heel lekker is, natuurlijk ja. Maar ik denk op een andere manier dan iedereen. Totdat ik vol zit. Dat is echt waar.

Dan heb je genoten?

Dan heb ik genoeg gegeten, dat was lekker.

Tijd voor het dessert. Een doorsnee fruitshake, en een pittige, met kaas en mosterd.

Wat is dat?

Een milkshake.

Ja, maar wat voor smaak milkshake?

Ja, dat weet ik niet. Maar dat weet ik nooit. Ik weet nooit of ik banaan of vanille of aardbei is, ja, aardbei zie ik dan aan de kleur, maar ...

Weet jij het?

Nee, het is een beetje zurig.

Maar vind je het lekker?

Niet echt.

Hoe komt het dat jij soms dingen lekker vindt of soms niet lekker? Je hebt helemaal geen smaak, joh?

Ja, als het zuur of bitter is, hou ik daar niet van.

Tot slot de koffie, of in ieder geval iets met cafeïne. En we blussen dit exclusieve driegangendiner af met een fijn cognacje.

Proef jij nu wat van je sigaret?

Ja, ik proef in mijn keel, zeg maar de zwaarte van de sigaret.

En alcohol, hoe gaat dat?

Ja, soorten alcohol kan ik niet zo goed uit elkaar houden, maar hier in mijn keel voel ik wel of het sterk is. Ik ben ook echt benieuwd wat ik hier ..., ja appelsap.

Nou, zeg het maar.

Nou, dit is de alcohol en dit is de koffie. Dit is heel bitter. Maar wat dat is, dat weet ik niet.

Ik denk cola uit de magnetron.

Uit de magnetron, ja echt?

Ja. Vind je het lekker? Je houdt toch van zoet?

Ja, ik vind het ook wel lekker.

Zou je ooit willen proeven?

Ja, ik zou wel eens willen weten hoe andere mensen dat eten ervaren. Hoe erg ze zich op iets kunnen verheugen, of hoe erg ze ergens van kunnen genieten. Maar omdat ik het nooit anders heb gehad, ik weet ook niet hoe het is, dus dat zou ik dan inderdaad willen weten.

Hebben jullie gekke eetgewoontes?

Ja, chips.

Nou, van mij moet er wel overal ketchup bij zitten. Anders lust ik het bijvoorbeeld niet.

Kun je eens een voorbeeld geven?

Spitskool bijvoorbeeld. Dat lust ik zo niet en soms doe ik er een beetje ketchup bij en dan lust ik het wel.

Kapucijners met shoarma.

Krentenbol met pindakaas.

Krentenbol met pindakaas, wat is daar nou lekker aan?

Ja, dat kan je niet uitleggen, dat zoete met dat hartige dan, die combinatie.

Pindakaas met jam.

Patat met azijn.

Broodje kaassoufflé met oorlog en uitjes.

Ik vind bijvoorbeeld babytalkpoeder best wel lekker, nee, dat meen ik echt. Dat is namelijk een hele fijne ...

Babytalkpoeder?

Ja, het zit in een roze ding, en het is een hele fijne substantie, zeg maar.

Maar dat is toch voor baby's biljetjes, talkpoeder, of niet?

Ja, maar je kunt ook af en toe gewoon een beetje eten, het is een gekke trek, ik heb het ook wel afgeleerd nu, maar vroeger deed ik dat wel zo.

Extra opdracht

Bedenk op welke gebieden het vervelend kan zijn anosmie te hebben, zoals Tessa.

Noteer een paar dingen. Kijk nu op de website www.ruikenenproeven.nl

Vind je nog andere dingen dan je verwachtte?



Liedje 'Pepermunt'

Het is wenselijk om van tevoren wat informatie te geven en een aantal woorden en associaties te bespreken:

- pepermunt
- protestants: gereformeerd, hervormd, etc. – dominee
- katholiek – priester, pastoor
- preek

Er staat een pepermuntfabriek in Sneek (Tonnema) die King-pepermunt maakt (het heeft een koninklijke naam).

THEMA 7

Relaties

Cartoon

Voor de studenten die willen weten wat er staat in het Italiaans: Kom je hier vaak?

Begripsvragen vocabulaire bij 'Nederlandse man heel knap, maar niet zo sexy'

- 1 Welke dingen vind jij erg vervelend om te doen in het **huishouden**?
- 2 Weet je **zeker** dat we volgende week een toets hebben?
- 3 Welke maand **volgt** er na juni?
- 4 Bestaat de **meerderheid** van deze groep uit mannen of vrouwen?
- 5 Ben je **bereid** om 40 uur per week aan je studie te besteden?
- 6 Is jouw **oordeel** over de Nederlandse man positief of negatief?
- 7 **In welk opzicht** vind je Nederlands een moeilijke taal?
- 8 Hoeveel geld **geef** je per maand aan kleding **uit**?
- 9 Over welke dingen kun je in Nederland **onderhandelen**?
- 10 **Komt** het **uit** als ik vanavond even bij je langskom?

Begripsvragen vocabulaire bij 'In modern gezin is alles onderhandelbaar'

- 1 **Biedt** jouw opleiding veel kans op werk?
- 2 Heb je wel eens **geweigerd** iets te doen?
- 3 Wat voor producten **voert** jouw land vooral **uit**?
- 4 Welk nummer moet je bellen **in geval van** een noodsituatie?
- 5 Respect voor het **gezag**, is dat typisch voor de Nederlandse cultuur?
- 6 Zijn er in Nederland speciale **regelingen** voor mensen die gehandicapt zijn?
- 7 Wie heeft de **leiding** over een voetbalteam?
- 8 Wanneer zeg je tegen iemand: **Hou op!**?
- 9 Hoe was jouw middelbare school: was er een grote **druk** om te presteren?
- 10 Vanaf welke leeftijd mag je in jouw land **stemmen**?
- 11 Wie **bepaalt** waar je naartoe gaat op vakantie?
- 12 Mag iedereen alcohol kopen? **Zelfs** jonge kinderen?
- 13 Ik heb een tekening gekocht voor 100 euro. Denk je dat het een **echte** Rembrandt is?

Zou(den)

Bij de derde categorie (wens) kan de laatste zin ook met een imperfectumvorm: Ik zou graag willen dat de mannen in mijn land geëmancipeerder waren.

- *Oefening 4:* Als variant kunnen de studenten ook door het lokaal lopen en aan minimaal drie studenten vragen stellen.

Spreekopdracht 'Samen uit, samen thuis'

Variant: je mag per persoon die dag maximaal 25 euro besteden.

Kopieer de briefjes met de wensen/eisen van de deelnemers.

Wijs erop dat er onderhandeld moet worden.

Na afloop kun je iedereen vragen: heb jij je zin gekregen? Hoeveel wensen/eisen zijn gerealiseerd?

Persoon A

fietstocht

lezen

Grieks eten

bioscoop

Persoon B

boswandeling

museum bezoeken

Italiaans eten

popconcert

Persoon C

zwemmen

naar een café gaan

Chinees eten

tv-kijken

Persoon D

hardlopen

winkelen

Mexicaans eten

kaarten



Beeldfragment 'Spoorloos'

Het beeldfragment kan pas aangeboden worden nadat de constructie met 'zou' is aangeboden.

Het is de bedoeling dat eerst het deel met het verhaal van Nathalie wordt getoond. Dat duurt ongeveer 6 minuten. Stop en laat de studenten de rest voorspellen. Gebruik daarbij de vragen in het boek. Pas na het bekijken van dit laatste fragment wordt het verhaal van Nathalies vader verteld. Dit staat niet op de dvd. Een samenvatting van zijn verhaal staat tussen beide strepen.

Spoorloos

(KRO, 15-09-03, 6 min.)

Nathalie Rijnders is 32 jaar en ze woont in Maastricht.

Haar vader, de Spanjaard Francisco Vargas Jiménez, woonde eind jaren zestig ook in deze stad.

Nathalie was 15 jaar toen haar moeder, Suzanne, haar opbiechtte dat ze van half-Spaanse afkomst is.

Heeft je moeder ook verteld hoe ze hem heeft ontmoet?

Ja, ze heeft hem leren kennen in een kroeg in Maastricht, of in Meerssen. Hij is op een gegeven moment naar mijn moeder toegelopen en met handgebaren en wat gebrabbel zijn ze in contact gekomen. Maar haar man, waarmee ze getrouwd was, heeft hem ook gekend. Dus ze hebben eigenlijk samen een vriendschap, met z'n drieën zijn aangegaan, zeg maar.

Dus je moeder was getrouwd toen ze verkering kreeg met jouw vader?

Mijn moeder was getrouwd. Precies, ze was ruim drie jaar getrouwd toen.

Nathalies moeder ging vreemd, ook Nathalies Spaanse vader ging niet geheel vrijuit. Hij was getrouwd en had toen vier kinderen. Hij moest natuurlijk de kost verdienen in Limburg om dat gezin te kunnen onderhouden omdat hij in Spanje niet de kans kreeg om daar werk te zoeken, zeg maar.

Was het een serieuze relatie?

Een serieuze relatie dat wil ik niet meteen zeggen, maar volgens mijn moeder was het dus wel het geval dat het serieus zou zijn. Maar of het van mijn vader zijn kant serieus zou zijn, dat is de vraag. Ik weet alleen dat hij kenbaar heeft moeten maken naar mijn moeder toe van: weet je wat, na een jaar probeer ik terug te komen en dan kunnen we samen een toekomst opbouwen. Maar ik weet niet of daar iets van waar is.

Het was haar grote liefde en dat is ook altijd zo gebleven. Zij kan geen kwaad woord over hem spreken en dat zal ze ook nooit doen, maar voor haar was het echt de man van haar dromen. Ja, zonder meer.

Omdat de ouders van Nathalie allebei getrouwd waren, was hun relatie gedoemd te mislukken.

Ook de komst van een kind kon daar geen verandering in aanbrengen. Francisco ging terug naar zijn gezin in Spanje. Suzanne bleef nog 20 jaar getrouwd met haar man. Uit schaamte praat Nathalies moeder nooit meer over die tijd. Vragen over Francisco gaat ze uit de weg.

Het enige wat ik weet is dat ze vertelde is dat hij zigeuner was, gitano, en dat hij dus een heel andere levensstijl had, qua leven, dan iemand van ons. Dat die mensen echt van kamp naar kamp zouden trekken en dat ze leven met woningen in de vorm van gipsplaten, met golfplaten. Dus echt dat hele ouderwetse, echt een zigeunervolk.

Onlangs begon Nathalie met de zoektocht naar haar vader. Ze zocht contact met mevrouw Ummels die ruim 30 jaar geleden in Meerssen een pension had voor Spaanse gastarbeiders. Ook Nathalies vader woonde destijds in dat pension. Tot haar grote verbazing had mevrouw Ummels veel foto's van Francisco.

Deze is in het park in Meerssen genomen. Hij was best wel fotogeniek, hij was wel erg leuk. Nou en, hij hield dus van auto's. Dit was in Meerssen op de markt en daar wilde hij een foto van hebben. Met een auto. Dat maakte meer indruk voor de foto.

Wist u van de relatie van mijn moeder en mijn vader?

Ja, dan had je toch blind moeten zijn om dat niet te zien. Het werd misschien een beetje in de hand gewerkt dat jouw moeder met Paco een beetje een verhouding kreeg, doordat ze steeds dus, altijd bij elkaar waren, altijd. Ik weet wel dat we een keertje 's avonds zijn wezen wandelen. En toen gingen we dus met z'n allen wandelen en ineens waren Paco en Suzanne weg. En toen een tijdje daarna kwamen ze ergens uit de bosjes en toen zeiden ze dat ze de weg kwijt waren geworden. Maar ja, dat kun je wel een kat wijs maken, maar ons niet.

Nathalie, er zijn heel veel foto's van jouw vader.

Dat klopt.

Zie je ook gelijkenis met jezelf?

Voornamelijk op deze foto's. Waar was die nou. Dat was vrij duidelijk. De kleur haar, het model haar: niet echt dat krullend haar maar meer dat golvend haar, dat herken ik. Ook de wenkbrauwen, de onderkant van de ogen – diepliggend –, de neus, de tanden voornamelijk ook: grote tanden. Ik zie ook het postuur van hem: dat heb ik ook: dat iele.

Ik vind het heel belangrijk dat ik die man leer kennen en dat ik ook vragen kan stellen waar ik geen antwoord op heb: Weet je van mijn bestaan af? Heb je nooit aan mij gedacht? Ja, zulke vragen eigenlijk.

Hieronder volgt de inhoud van de zoektocht naar Nathalies vader. Deze tekst staat niet op de dvd.

Ze hebben hem en zijn familie uiteindelijk in Barcelona gevonden. Hij was gitano, zigeuner maar wel honkvast. Ze wonen in een gewoon huis. Hij leeft nog steeds met Dolores, met wie hij toen ook getrouwd was. Francisco's gezin weet van het bestaan van Nathalie. Het is een vrolijke familie en ze willen haar graag zien.

Verhaal van zijn kant: ze dansten en ze werden smoorverliefd, maar zij was de vrouw van een goede vriend. Ze was de liefde van zijn leven. Ze had hetzelfde temperament, ze waren in alles hetzelfde, er waren nooit misverstanden. Ze was voor hem geschapen: mijn grote liefde ondanks dat hij al getrouwd was. Hij wist dat ze zwanger was. Hij voelde zich schuldig tegenover zijn vriend, maar hij heeft er geen spijt van gehad.

Als hij niet getrouwd was geweest, was hij nu bij haar geweest. De liefde van je leven raak je niet kwijt. Hij heeft ook voortdurend aan Nathalie gedacht. Het gezin wist er altijd van. Ze is welkom om haar 9 broers en zussen te ontmoeten. Ze zal nooit alleen zijn.

Francisco vindt zijn dochter, op basis van een foto, heel knap.

Reactie van Nathalie op het verhaal van haar vader: (ze huilt)

Ik had niet gedacht dat het zo positief zou zijn. Er valt een enorme spanning van me af. Het is een hele opluchting. Ik denk dat ik mezelf al die tijd gewoon wijs heb gemaakt dat het me bitter weinig deed, maar achteraf gezien is dat niet zo. Ik was meer angstig van: het contact zal wel niet zo zijn, of misschien wil hij me helemaal niet ontmoeten, dus de angst was zo erg bij mij, dat ik dacht van: het zal allemaal wel negatief aflopen. Maar als je dan zo'n resultaat krijgt, hoe positief het allemaal is en dat je vader wel van je bestaan af weet, dan doet dat heel veel met je.

Aan het eind ontmoet ze haar familie in Barcelona.

THEMA 8

Kunst en cultuur

Begripsvragen vocabulaire bij 'Onbekende Mondriaan ontdekt'

- 1 Op basis waarvan heb je voor deze cursus/studie gekozen?
- 2 Van welke muziek geniet je het meest?
- 3 Eerst bespreken we het huiswerk en vervolgens doen we een spreekopdracht en ten slotte luisteren we naar een liedje. Is dat goed?
- 4 Is het netjes als je met volle mond praat?
- 5 Wil jij in plaats van X de volgende vraag beantwoorden?
- 6 Wat is nu precies het probleem: gaat het om de groep, de inhoud van de cursus of de tijden?
- 7 Wat is het (naam van een taal) woord voor 'schilderij'? Dat moet jij toch weten, (naam van een taal) is tenslotte jouw moedertaal.

Spreekopdrachten

Spreekopdracht 1 is een rollenspel voor twee personen, die samen een samenwonend/getrouwd stel vormen. Een van hen erft een kunstwerk en er ontstaat een conflict: de een wil het ophangen, de ander wil het verkopen. Wie wint? Stel een maximale tijdsduur vast, bijvoorbeeld twee minuten. Dit voorkomt dat de dialoog doorkabbelt, zonder dat er een knoop doorgehakt wordt.

Geef de spelers de onderstaande informatie:

Speler 1

Je hebt een kunstwerk geërfd dat momenteel veel geld waard is. Je vindt het niet zo mooi, maar toch wil je het in jullie huis hangen (zetten). Je partner wil het kunstwerk niet in huis.

Gebruik argumenten om hem/haar te overtuigen.

Speler 2

Je partner heeft een kunstwerk geërfd dat momenteel veel geld waard is. Je vindt het niet zo mooi, maar toch wil je partner het in jullie huis hangen (zetten). Jij wilt het kunstwerk niet in huis. Gebruik argumenten om hem/haar te overtuigen.

Varianten

- Geef de spelers mogelijke argumenten, bijvoorbeeld voor speler 1: emotionele waarde, geld is op een gegeven moment weer op; voor speler 2: je kunt het geld goed gebruiken, bang dat er ingebroken wordt vanwege het kunstwerk.
- Verdeel de groep in tweeën, de ene helft bereidt de rol van speler 1 voor, de andere die van speler 2. Op deze manier denkt iedereen mee over mogelijke argumenten.

Voor *spreekopdracht 2* moet je van tevoren een aantal reproducties van kunstwerken verzameld hebben. Leg de kaarten op tafel en laat iedere student er één kiezen. Daarna bespreken de studenten in groepen van drie of vier hun keuze. Ze kunnen daarbij de zinsdelen gebruiken die bij de opdracht staan.

Een variant: de studenten brengen de volgende les allemaal een kunstkaart mee, waarover ze iets aan de anderen vertellen.

Begripsvragen vocabulaire bij 'Gerrit Th. Rietveld'

- 1 We moeten iemand hebben die op het feest voor de muziek zorgt. Kun jij dat **voor je rekening nemen**?
- 2 Op welk gebied van de kunst is Nederland **met name** bekend in de wereld?
- 3 Het formulier is ingevuld, **op** mijn handtekening **na**. Kan ik het versturen?
- 4 Ken je een Nederlandse **uitdrukking**?
- 5 **Komen** kinderen op school beter **tot hun recht** als ze les krijgen in kleinere groepen?
- 6 Ligt de **nadruk** in deze lessen op schrijven?
- 7 **Sluit** deze cursus **aan** bij wat jij nodig hebt?
- 8 Veel acteurs, popsterren, kunstenaars gedragen zich **als het ware** als een koning. Ken jij zulke beroemdheden? Kun je een voorbeeld noemen?
- 9 Waar **vestigde zich** in Nederland de eerste universiteit?
- 10 Welke **richting** in de muziek (of de schilderkunst, of architectuur) vind jij mooi?
- 11 Hoeveel **vlakken** heeft een kubus?

Tip: Op de website waar deze tekst vandaan komt, staat een link om een filmpje te zien in en rond het Rietveld-Schröderhuis:

www.digischool.nl/ckv1/architectuur/rietveld/Gerrit1.htm

Dit filmpje staat ook op de dvd.

Spreekopdracht

Ben je al in een museum in Nederland geweest? Voor de studenten extra muros die nog nooit in Nederland zijn geweest, zul je het over een museum in eigen land moeten hebben.

Zie voor een uitgebreide vorm ook de eerste internetopdracht bij dit thema.

Oefening 5

Laat de studenten door het lokaal lopen. Ze stellen een vraag uit de oefening aan iemand. Als diegene bevestigend antwoordt, schrijft men de naam van die ander achter die vraag. De andere student mag nu ook een vraag stellen. Als de vraag niet bevestigend wordt beantwoord, mogen ze nog een vraag aan elkaar stellen. Hierna lopen ze allebei naar een andere student en herhalen de procedure. Het is de bedoeling dat er dus met 10 studenten gesproken wordt. De vragen hoeven niet in een bepaalde volgorde gesteld te worden. Attendeer de studenten op de manier van vragen stellen.



Beeldfragment 'Het Rietveld-Schröderhuis'

(Het Klokhuis, NPS, 15-12-01, 4 min.)

Antwoorden

- 1 Het luikje voor leveranciers, het veranderen van vertrekken.
- 2 Het was de tijd van krullen, kwastjes en bloemenbehang. Er werden geen felle kleuren gebruikt.
- 3 Omdat hij zo weinig mogelijk scheiding wilde hebben tussen binnen en buiten.
- 4 Het heeft een andere vorm (maar het is wel zonder tierelantijnen gemaakt).
- 5 Je kunt niets in zo'n huis zetten wat een beetje anders is.

Kijk, dan is dit wel heel andere koek. Een hypermoderne villa, maar wel gebouwd in 1924. Door een architect genaamd Gerrit Rietveld die een bloedhekel had aan nutteloze frutsels. Nou, dat kun je aan het gebouw wel zien ook. Het is eigenlijk een uitgekleed huis. Alleen datgene zit eraan en op wat nuttig is voor de bewoners, alleen maar functioneel.

Het begint al gelijk bij de voorgevel, dat luikje voor de leveranciers. Eerst bellen, bij geen gehoor: spreekbuis. Ik heb geen gehoor gekregen. Communicatie anno 1924. Hallo ja, hier de melkboer. Nog iets nodig? Het is gewoon een buisje, naar boven. Nou, en als de melkboer dan hier, in dit speciaal daartoe bestemde luikje zijn twee liter melk en een onsje Leidse aan een stukje plat, neerlegt, dan valt de deur volautomatisch, moderne techniek, in het slot.

Kijk, het is net of je in een moderne flat terechtkomt: felle kleuren, fel licht, alles strak en vierkant. En dan moet je bedenken dat dit 1924 is, in een tijd dat alles nog krullen had en kwastjes en bloemenbehang. Dit is dus een razend modern huis en niet alleen om te zien maar ook vanwege alle foefjes die er allemaal in verstopt zitten.

Zo kun je dit huis bijvoorbeeld precies zo indelen zoals het je uitkomt.

Waarom zou je bijvoorbeeld de slaapkamer niet bij de woonkamer betrekken als je toch niet aan het slapen bent? En waarom zou je van dit gangetje niet even – let nu op een, wat gaan we hier krijgen – een badkamer maken als je even een bad wilt nemen?

Alles is erop gericht om van de oppervlakte zo goed mogelijk gebruik te maken. Een raam waarvan je zelfs – let op – de hoek kunt openzetten, zodat je nog minder het gevoel hebt dat je in een afgesloten ruimte bent.

Ruimte en licht vond Rietveld belangrijk omdat hij zo weinig mogelijk scheiding wilde hebben tussen binnen en buiten. En binnen was ook alles op elkaar afgestemd door gebruik te maken van één vorm: de rechthoek. Met rechte hoeken maakt hij van het hele huis als het ware een soort compositie van gekleurde vlakken. Het enige wat rond was, was de centrale verwarming. Niet goedkoop trouwens, want van de totale bouwkosten van het huis ging de helft naar de cv. Maar wel handgemaakt, zonder tierelantijnen, geen flauwekul.

Het enige nadeel van al die doordachte vormen en kleuren is, dat alles zo verschrikkelijk bij elkaar hoort dat als je er iets tussen zet wat er niet bij hoort, zoals dit lampje, ja dan hoort het er ook meteen helemaal niet bij. Waarschijnlijk zou meneer Rietveld hier kokhalzend zo snel mogelijk een vierkant kapje op zetten, want ja, dit kan natuurlijk niet. Terwijl het eigenlijk op zich een hartstikke leuk lampje is, dat roze met dat rood. Ik vind het ook wel weer wat hebben, natuurlijk.



Beeldfragment 'Een Rietveldstoel'

(Tussen kunst en kitsch, AVRO, 10-03-03, 3.10 min.)

Het gaat er bij dit fragment om dat er goed geluisterd wordt, op woordniveau.

Antwoorden op de algemene vragen

- 1 De stoel is van de opa en oma van Douwe.
- 2 De stoel is gekocht rond 1960.
- 3 De stoel kostte toen 75 gulden.
- 4 De stoel is nu ongeveer € 3.000,- waard.

In te vullen woordgroepen: Ze hebben er thuis nog vijf staan / Ik denk dat ze meubels zochten / In het begin heeft hij dat gedaan / waar het vandaan komt / voor zover je weet / niet onaardig / Had u dat ooit gedacht / was daar heel enthousiast over



Liedjes 'Mondriaan' en 'Rembrandt'

Negatieve woorden/woordgroepen in Mondriaan: Het zal wel knap zijn, ik vind er weinig aan, Ik vind het nergens op slaan, dat mij dat maar niet lukt.

Positieve woorden/woordgroepen in Rembrandt van Rijn: nog mooier dan de allermooiste foto, je weet niet wat je ziet, je gelooft je ogen niet, daar valt echt je mond van open, een tovenaer, het is echt niet te snappen, zo mooi dat je het zou willen gappen.

Kruiswoordpuzzel

Dit is een puzzel met herhaling van het vocabulaire van thema 4 t/m 8. Er staan 8 woorden uit die thema's in, 1 uit thema 3 en 7 andere woorden. Het blad bevat versie A en B. De informatie van beide versies is complementair.

De groep in tweetallen verdelen. De een krijgt versie A, de ander versie B. Het woord dat de een wel heeft, heeft de ander niet. Ze moeten de puzzel compleet maken.

Door tegenstellingen te noemen, voorbeelden te geven, etc. moet het betreffende woord geraden worden. Ze mogen elkaars bladen niet zien.

Kruiswoordpuzzel met vocabulaire t/m thema 8

A

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a			W					L		
b			E					IJ		
c	H	U	I	S	H	O	U	D	E	N
d			G							
e			E				G			
f			R		N	O	E	M	E	N
g	L	I	E	D			N			
h			N	U			I			
i							E			
j							T		T	E

B

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
a	B	E	W	U	S	T				
b	E			C						O
c	H			H						N
d	O			O						L
e	O			O						A
f	R			N						N
g	L			D						G
h	IJ			U		F	I	E	T	S
i	K			R					O	
j				F	L	A	T		T	

THEMA 9

Literatuur

Bij dit thema wordt geen vocabulaire meer expliciet behandeld. Ook staat er geen grammaticaal onderwerp centraal.

Hermans lezen helpt bij inburgeren

De vragen 3 t/m 6 bij deze tekst kunnen ook dienen als startpunt voor een discussie, eventueel als aanvulling op de stellingen van de spreekopdracht die erop volgt.



Beeldfragment: Fragment over Annie M.G. Schmidt

(Andere ogen, NCRV, 17-11-02, 11.30 min.)

Annie M.G. Schmidt, ja: Pluk van de Petteflet, Jip en Janneke, het beertje Pippeloentje, Dikkertje Dap, het schaap Veronica, Kabouter Tibbada en ik kan nog heel lang doorgaan. De verhalen en gedichten van Annie M.G. Schmidt zijn stuk voor stuk gouwe ouwe. Veel van haar verhalen en gedichten zijn vertaald, in het Duits, in het Spaans, in het Russisch en zelfs in het Japans. Wat dacht u van Jippus et Jannica, de Latijnse versie van Jip en Janneke, bestaat ook. Deze week verscheen de biografie van Annie M.G., zo ziet ie eruit, en die heet Anna. En ja, wij denken altijd, geweldig, hè, we zijn enorm trots op haar dat ze wereldberoemd is. Ze is dus inderdaad in het Spaans vertaald maar had je ooit als kind kennis met haar gemaakt? Nee, nooit van mijn leven. Nee, zij is vertaald in het Spaans en in het Catalaans, maar zij is helemaal niet bekend. Ik had haar naam nooit gehoord.

Hoe zou dat komen? Hebben jullie in Spanje gewoon genoeg leuke kinderboeken-schrijvers?

Ja, ik denk dat wij in het algemeen, kinderliteratuur is niet zo, ja, hier heb je het laatste fenomeen van Harry Potter, maar dat is helemaal iets anders. Maar wat Annie Schmidt schrijft over, dagelijks leven, dingen die niet echt opvallend zijn of zo. Maar nu met Harry Potter heb je veel fantasie, is helemaal iets anders, ik vind marketing-achtig.

Romeo, op de Antillen las je als kind natuurlijk wel Annie M.G. Schmidt?

Ja, maar dat is logisch. Antillen is Nederland, dat is logisch.

Wat weet je nog, wat ken je nog?

Ik ken nog wat van Jip en Janneke. Ik werd de laatste tijd nogmaals geïnteresseerd, herinteresse in Jip en Janneke, vanaf de VVD zei Dijkstal Jip-en-Janneke-taal moet gaan spreken.

Ben je weer Jip en Janneke gaan lezen?

Maar ik vind het prachtig, want als je Jip en Janneke leest, bijvoorbeeld de integratie, het is typisch Nederlands. Ik vind het prachtig. Het zou misschien goed zijn om op de leerscholen voor integratie en inburgering Jip en Janneke te lezen.

Maar jij hebt dus Jip en Janneke in je kindertijd, tenminste Annie M.G. Schmidt heb je in je kindertijd al gekend? Sonja dus niet. En Kirsten?

Nee, ik kende haar helemaal niet. Ze hebben haar boeken ook vertaald, haar figuren zijn ook bekend, Wiplala en Minoes ook, in de jaren zeventig al, maar ze had nooit echt een doorbraak. En ik leerde Annie M.G. Schmidt kennen hier in Nederland, toen ik een stukje deed over ambtenarentaal. Dan krijgen de ambtenaren in Den Haag les in hoe ze helder moesten schrijven, en het voorbeeld was: Jip en Janneke.

Hoe ging dat dan, vertel eens.

Jip en Janneke zijn ziek. Ze moeten naar de dokter. Punt. Aan de andere kant stond dan heel ingewikkeld, en zo veel langer: gezien het feit dat sommige van onze medewerkers niet echt lekker voelen, zou het misschien prettig zijn ...

En wanneer ben jij met haar in contact gekomen?

Het eerste boek dat ik in het Nederlands geleesd heb, was Jip en Janneke. Het was een cadeautje van een vriend van mij, gegeven als de eerste stap, zeg maar, in de Nederlandse maatschappij ...

Inburgering!

Dat was mijn eerste stap.

En hoe vond je het toen?

Ik vond het hartstikke leuk. Ik kon heel weinig Nederlands toen en het was hartstikke leuk. Ik vond het heel leuk.

Ik vind een ding vreemd. Waarom vertalen ze het wel in het Spaans en men kent het in Spanje niet. Zelfs niet in het Catalaans. Dat vind ik vreemd.

Ja, ik moet zeggen, ik weet niet waarom, volgens mij is het ook een kwestie van marketing. Want Nederlandse literatuur is in het algemeen niet zo bekend in Spanje. Er zijn wel schrijvers die zijn vertaald, maar ze zijn niet bekend.

Maar had je ook, ze heeft ontzettend veel gedichtjes geschreven, ze had toch een beetje dat anti-burgerlijke, een heel beroemd gedichtje van haar is Ik ben lekker stout, ik wil niet meer, ... weet je, die sfeer zat er altijd in. Sprak je dat ook meteen aan, of voelde je dat niet zo?

Nee, ik vind het gewoon leuk als ik het hoor, het is gewoon het ritme, het is gewoon leuk.

We gaan eens eventjes kijken naar Annie M.G. Schmidt zelf, tenminste naar een fragment van een interview dat ze had met Adriaan van Dis in 1991. Het gaat over Minoes. Dat kennen jullie misschien ook wel, dat is het boek waarin de kat Minoes verandert in een vrouw.

Fragment interview met Adriaan van Dis over Minoes:

Vereenzelvigd u zich met het poezenleven?

O, dat verhaal. Ik woonde toen in Berkel met een grote tuin, en katten natuurlijk. Ik heb altijd mijn hele leven katten gehad. En ik zag hoe die katten daar onder die struiken door liepen en ik dacht altijd toen ik dat boek schreef: hoe voel je je nou als je een kat bent? Hoe is dat dan? Ja, ik was toen ook nog een beetje jonger dan nu, en toen ben ik dus op handen en voeten over dat gazon gaan lopen, onder de seringenstruiken, onder de goudenregen door. En het regende een beetje en er vielen droppels en die kat die liep naast me en die vond het heerlijk op zijn vachtje en ik vond het ook zo lekker. En toen kwam ik in de tuin van de buurman en dat hondje van die buurman ...

Op uw knieën?

Ja. En dat hondje van die buurman kende ik heel goed, het was een lief hondje. En dat hondje heeft me toen gebeten. Omdat hij dacht ... hij voelde dat ik een kat was op dat moment. Denk ik. Dat is toch een gek verhaal, hè, het is niet te geloven? Ik vind het altijd nog een van de mooiste belevenissen.

Maar waste u zich ook met spuug toen u dat schreef?

Nee, nog net niet. Nee.

Het is inderdaad een prachtig verhaal, maar ik vind dat je, na lezing van de biografie, ga je je wel afvragen of ze dit niet gewoon ter plekke uit haar duim heeft gezogen. Jij hebt genoten van de biografie, Romeo, vertel.

Ik zit vast. Omdat, op een gegeven moment in de biografie wordt geschreven: men twijfelt over een jaar van haar. Dat is helemaal verduisterd. Dan vraag ik mij eigenlijk ook af waarom. Er is niets bekend over 1930/1931. En dat heeft me behoorlijk bezighouden.

Wat denk je? Er wordt gesuggereerd dat ze abortus heeft ondergaan.

Dat wordt gesuggereerd ja. Maar ik weet het niet. Ik vraag me eigenlijk af waarom ze dat schuil heeft gehouden.

Maar doet dat ertoe voor de appreciatie van haar werk?

Dan begin ik te twijfelen.

Waarom? Toch niet aan haar werk dan?

Niet aan haar werk. Maar waarom ze dingen schuilhoudt. Ze geeft alles zo vrij.

Annejet mocht aan alles komen. Maar dat jaartje is helemaal weg, en dat vind ik vreemd.

Maar heeft het lezen van het boek je waardering voor het werk nog veranderd?

Nee, nee, ik had altijd waardering voor haar werk, zonder meer.

We hebben trouwens, dat is misschien wel leuk, ze vertelde net over hoe ze, nou ze heeft het verzonnen of het is echt waar, het doet er misschien ook helemaal niet zo veel toe. Een stukje uit de film waarin we die Minoes dan ook echt zien:

Stukje film Minoes

Is in Spanje een vergelijkbaar fenomeen als Annie M.G. Schmidt?

Nee, volgens mij niet. We hebben geen ... Nu wel, maar het is nieuw. Er is een schrijfster die ontzettend bekend is nu, die dit soort boeken schrijft maar het is echt nieuw. Het is van de laatste twee, drie jaar. Dus niet van altijd zoals in Nederland. Maar wat ik een beetje zonde vind van de biografie, ik heb niet gelezen maar wel de recensies, en ik vind altijd een beetje zonde als iemand die zo bekend is, want Annie Schmidt is een beetje een soort koningin van Nederland, is een soort nationaal bezit, met een biografie op zo'n moment valt de mythe af. Weet je, je hebt een imago van een vrouw, die een imago van veel kinderen is. Ik zeg niet, ik vind fantastisch dat iemand zo schrijft, maar ik vind het een beetje zonde, ik moest denken aan, hoe noem je dat in het Nederlands, Pippi Langkous, ze was ook, toen ik kind was, ik was helemaal verliefd op haar, en ik wilde ...

Ja, die had datzelfde tegendraadse.

Ja, maar daarna, op een moment heb ik haar op televisie gezien, en toen bleek dat ze 32 was. Nou, het was zo teleurgesteld voor mij, ik bedoel het was ...

Maar ik vind het heel leuk dat je ook de mens achter de schrijfster ...

Ja natuurlijk, maar aan de andere kant is het ook een beetje zonde, want je hebt, het is natuurlijk heel interessant en ik zeg niet dat je zoiets niet moet schrijven, maar je hebt een mythe, die imago van iemand die heeft zoveel boeken geschreven, die een deel van jouw leven is.

Maar het maakt mij dus niks uit voor de appreciatie van haar werk.

Ik vind ook, die biografie moet er zijn. Er zijn ook mensen die gek op haar zijn, die willen dat dan weten, die willen dat lezen.

Maar in Duitsland heb je een soortgelijk figuur? Sonja noemde net al Pippi Langkous, ik denk Astrid Lindgren is ook denk ik van een vergelijkbare statuur.

Ja, ik denk dat ze internationaal nog bekender is, Astrid Lindgren. Ja, daar ben ik ook mee opgegroeid, daar was ik knettergek op. En ik heb een andere favoriet, dat is Michael Ende. Die kennen jullie misschien ook, die heeft Het oneindige verhaal geschreven. Ja, dat was een van de laatste. En dat was een van de eerste: Kim Knopf en Lukas der Lokomotivführer. En ja, dat is zo mooi, toen ik het uit de boekenkast haalde, dacht ik: ja, ik ga het nog een keer lezen. Dat is een jongetje die met een oude lokomotief, die heet Emma, op reis gaat. En ze gaan ook naar China, naar de Gele Rivier, en ik weet, ik was acht of negen, en sindsdien weet ik dat de Gele Rivier in China ligt.

Maar goed, dat is voor jou wat voor een heleboel Nederlandse kinderen het werk van Annie M.G. Schmidt geweest is.

Maar het is verschil, dat is dat Annie M.G. Schmidt, wat jij ook zei, het alledaagse leven beklemtoont, maar dat is echt avontuur, dat is fantasie, dan ga je vliegen.

Niet gemakkelijk te exporteren denk ik.

Ja, maar bij Annie M.G. Schmidt heeft ook Abeltje weet je wel, die liftboy en die schiet toch ook met die lift het dak uit en die gaat de hele wereld door, dus je ziet ...

En hebben ze op de Antillen een ...

Ja, ze hebben wel, ik kan nu geen namen noemen maar ze hebben zeer zeker wel.

Nou. Goed. We gaan verder met het volgende onderwerp.

Test thema 1 en 2

Naam:

Tijd: 25 minuten

A Kies het juiste woord. Streep het foute woord door

- 1 Hij besteedt / blijkt veel tijd aan zijn hobby's.
- 2 Heb je een speciale opleiding / overeenkomst nodig als je zanger wilt worden?
- 3 Ik koop steeds / vooral een lot, maar ik win nooit iets bij de loterij!
- 4 Waar zijn mijn sleutels? Mijn sleutels zijn verdwenen / ontwikkeld. Help!
- 5 Iedereen gaat mee naar de film, behalve / vrijwel Paula. Zij blijft thuis.
- 6 Zullen we hier gaan eten? Dit lijkt / meent me een gezellig restaurant.

B1 Zet de woorden in de goede volgorde

- 1 bij – gegeten – zaterdag – heb – Thomas – ik
- 2 de tekst – goed – je – lezen – eerst – moet

B2 Maak de zin af

- 1 Wat doe je als je thuiskomt? Eerst _____
- 2 Waarom is Michel er niet? Misschien _____

B3 Zet de woorden tussen haakjes in de goede volgorde

- 1 [Ik vaak televisie kijk] zodat [ik leer veel nieuwe woorden].
- 2 Terwijl [naar het lied we luisteren], [we lezen de tekst].
- 3 [Ik niet veel sport] want [niet veel tijd ik heb].
- 4 [We gingen drinken samen iets] nadat [we hadden de wedstrijd gewonnen].

B4 Maak de zin af

- 1 Ik krijg altijd hoofdpijn als _____
- 2 Omdat ik vanavond moet werken, _____

B5 Zet de volgende zinnen en vragen in de indirecte rede

- 1 Ik: 'Ik kan maandag niet komen.'
Ik heb gezegd _____
- 2 Marc: 'Deze koffie is niet lekker.'
Marc zegt _____
- 3 Cindy: 'Ik heb een nieuwe auto gekocht.'
Cindy vertelt _____
- 4 Emma: 'Hoe oud is Brugge?'
Emma vraagt _____
- 5 Victor: 'Ben ik te laat?'
Victor vraagt _____
- 6 Ik: 'Mag ik dit boek lenen?'
Ik heb gevraagd _____
- 7 Maria: 'Waar kan ik een fiets huren?'
Maria heeft gevraagd _____

C Maak de volgende dialoog af. Lees eerst de hele tekst

Je wilt zaterdagochtend naar de kapper.
Je belt donderdag met de kapper.

- Kapsalon Hair Now, goedemiddag.
- _____
- Even kijken. Om 16.30 uur is dat goed?
- Nee, _____
- Om 11.00 uur dan. Lukt dat?
- _____
- Goed, ik noteer het. Hoe is uw naam?
- _____
- Oké, tot zaterdag dan.
- _____

Test thema 3 en 4

Naam:

Tijd: 25 minuten

A Kies het juiste woord. Streep het foute woord door

- 1 De chauffeur van de bus was erg onvriendelijk en hij reed te hard. Ik ga de busmaatschappij bellen, want dat gedrag / onderwerp accepteer ik niet.
- 2 Als iedereen inderdaad / aanwezig is, kunnen we beginnen.
- 3 Jij vindt de service van de bank niet goed? Ik vind van wel / bovendien. Het personeel helpt me altijd heel goed.
- 4 Elke student moet een artikel uit de krant bespreken. Op deze manier / moeite oefenen we het lezen en het spreken.
- 5 Bij deze studie gebruiken we veel Engelse boeken. We verwachten / vergelijken dus dat elke student Engels kan lezen.
- 6 Je kunt nu niet zo gemakkelijk een baan vinden. Dat is een reden / gevolg van de economische crisis.

B1 Scheidbare werkwoorden

Zet de werkwoorden in de zin. Let op de persoon, de tijd en de vorm van de zin.

- 1 aanvragen Je moet je paspoort laten zien, als je een nieuw rijbewijs.
- 2 aankomen De trein was gisteren weer veel te laat. Hij pas om half drie.
- 3 uitslapen Het was een heerlijk weekend! Ik heb zaterdag tot elf uur.
- 4 opzoeken De woorden staan niet alfabetisch. Daarom is het lastig om de woorden.
- 5 meedoen Ga jij ook aan de fotocursus?
- 6 tegenkomen Ik zie Paula vaak. Ik ben haar gisteren nog.

B2 Maak de zin compleet met de woorden tussen haakjes

Let op infinitief, *te* + infinitief, *om te* + infinitief

1 Waarom neemt Els een taxi? (naar huis lopen) Zij vindt het vervelend

2 Wat doet Anna op het terras? (een glas wijn drinken) Zij zit

3 Waarom gaat Bea niet mee? (naar het zwembad gaan) Zij heeft geen zin

4 Wat doet Reka vanmiddag? (een pizza bakken) Zij gaat _____

5 Waarom heeft Henk een computer gekocht? (met zijn vrienden mailen) Hij

gebruikt de computer _____

6 Waarom bel je je vriend? (onze afspraak afzeggen) Ik bel hem

7 Wat doet Max? (zijn moeder bellen) Hij probeert _____

8 Waarom is Joep boos? (hier niet parkeren) Hij mag _____

C1 Geef een sterke reactie – alleen ja of nee is niet voldoende

1 Hoe vond je de film?

2 Heb je het druk?

C2 Mening vragen en geven

Vraag iemands mening over deze onderwerpen. Je moet twee keer een andere manier gebruiken.

1 dit nieuwe woordenboek?

2 is deze tekst te lang?

Geef je mening over deze twee onderwerpen. Je moet twee keer een andere manier gebruiken.

3 deze methode

4 deze beslissing

Test thema 5 en 6

Naam:

Tijd: 25 minuten

A Kies het juiste woord. Streep het foute woord door

- 1 Hij kwam binnen, zei niets, ging zitten en deed zijn schoenen uit. Zulk gedrag vind ik bewust / raar.
- 2 'Waarom waait het in Noord-Holland meer dan in de rest van het land?' 'Die provincie ligt dicht bij de zee. Dat is misschien een verklaring / gewoonte.'
- 3 Nee, dat televisieprogramma ken ik niet. Ik kijk trouwens / behoorlijk bijna nooit televisie, want daar heb ik geen tijd voor.
- 4 Of je je snel thuis voelt in een ander land, went / ligt aan allerlei factoren: je werk, je studie, de taal, je vrienden, je familie, je woning.
- 5 Frisdrank verschijnt / bestaat voor het grootste deel uit water.
- 6 Heb je wel eens afgesloten / meegemaakt dat je je eigen telefoonnummer niet meer wist?
- 7 Halima en Rian hebben ontzettende ruzie. De bijdrage / oorzaak van de ruzie is een opmerking van Halima over een rapport dat Rian geschreven heeft.
- 8 Ik zie mijn vrienden van school nu nog zelden / onlangs, meestal maar één keer per vier of vijf jaar.
- 9 Het schijnt / dreigt dat de meeste werknemers liever meer vrije dagen hebben dan meer salaris.
- 10 Ik ben met Yvette meegegaan naar de voetbalwedstrijd omdat ze het leuk vond als ik meeding, maar uiteindelijk / eigenlijk houd ik helemaal niet van voetbal.

B1 Gebruik van er en daar

Reageer op de vragen. Gebruik de woorden tussen haakjes en gebruik *er* of *daar*.

- 1 Liggen je sleutels misschien thuis? (nee, niet)
- 2 Is het hele gebouw leeg? (ja, niemand)
- 3 Heb je last van dat open raam? (nee, geen last)
- 4 Hoeveel teksten heb je al geschreven? (al, zes)
- 5 Heb je aan onze afspraak gedacht? (sorry, niet)

B2 Combineer de twee zinnen tot één zin. Gebruik daarbij woorden zoals die, dat, waarmee, waarover, waarvan, met wie, tegen wie

- 1 Hier heb je het adres van een apotheek. De apotheek is ook 's avonds open.
- 2 Ik verbind u door met mijn collega. Mijn collega behandelt deze zaak.
- 3 Hieronder staat het thema. Je moet over dat thema een tekst schrijven.
- 4 Op het notitiebord staat het nummer van de zaal. In die zaal is de vergadering.
- 5 Ik werk in een huis. Het huis is in 1930 gebouwd.

C1 Vergelijken – vul de passende woorden in

- 1 In Nederland eten de mensen _____ dan in Polen.
- 2 In Nederland eten de mensen vroeg in de avond, _____ Spanje.

Wat is anders, wat is hetzelfde – vergelijk jouw land / cultuur met Nederland. Eén zin is genoeg!

- 3 Anders: _____
- 4 Hetzelfde: _____

C2 Het eens / niet eens zijn. Reageer op deze stellingen

Reageer op de manier die bij elke stelling staat: positief / negatief / tussen positief en negatief

- 1 positief
Nederlanders rijden langzaam.
- 2 positief
Kleding is belangrijk voor Nederlanders.
- 3 negatief
Vlees is gezond.
- 4 negatief
Nederlanders werken hard.
- 5 tussen positief en negatief
Nederland is een prima vakantie­land.
- 6 tussen positief en negatief
Een goed salaris is belangrijk.

Test thema 7 en 8

Naam:

Tijd: 25 minuten

A Kies het juiste woord. Streep het foute woord door

- 1 Aan het begin van het studiejaar maakt iedereen een toets. Je niveau wordt bepaald op basis / opzicht van deze toets.
- 2 Mijn buren besteden veel tijd en aandacht aan hun tuin. Hun tuin is erg bereid / netjes, vergeleken bij onze tuin.
- 3 Op zondag werk ik beslist niet. Ik wil echt weigeren / genieten van mijn vrije dag.
- 4 De trein in de richting / uitdrukking Enschede staat gereed op spoor 7B.
- 5 We hebben vanmiddag een belangrijke vergadering. We gaan stemmen / vestigen wie van ons de leiding krijgt over het team.
- 6 Jeroen heeft veel succes met zijn muziekgroep. Hij is zelfs / vervolgens al op televisie geweest.
- 7 Uit de enquête bleek dat de regeling / meerderheid van de studenten liever les had in kleine groepen.
- 8 In dit museum is het altijd druk, echt / met name als er een speciale tentoonstelling is.
- 9 De directie beslist, maar het geval / oordeel van het personeel speelt ook een rol.
- 10 Claire en Jonathan hebben het erg druk. Ze werken allebei de hele week, en op zaterdag doen ze samen het huishouden / gezag. Zo hebben ze maar één vrije dag over.

B1 Gebruik van zou en zouden

- 1 Maak een beleefde vraag van deze zin: U moet dat herhalen.

- 2 Maak een beleefde vraag van deze zin: Ik wil deze cd van jou lenen.

- 3 Vul in deze tekst een zin in. Let op het gebruik van *zou* of *zouden*.
Een vriendin vraagt of ze een tijdje bij jou kan wonen. Jouw huis is erg klein. Je hebt geen extra kamer. Het kan dus niet. Je zegt: 'Het spijt me. Je kunt echt niet bij mij wonen. Ik heb maar één slaapkamer.

Als _____

Maar helaas: ik heb geen extra kamer. Het spijt me. Je moet het aan iemand anders vragen.'

- 4

Er is een onderzoek geweest naar de vraag wat mensen doen als ze 's nachts iemand (een dief?) horen lopen in hun huis. Dit zijn de resultaten:

- 48% – de politie bellen
- 20% – lawaai maken
- 12% – je heel stil houden
- 10% – voorzichtig gaan kijken
- 10% – heel hard om hulp roepen

Beantwoord de vraag en gebruik *zou*:

Wat zou jij doen als je 's nachts iemand (een dief?) in je huis hoorde?

- 5 Je gaat een weekend naar een vriend, in een andere stad. Je vriend vraagt: Wat vind je leuk om te doen? Heb je wensen? Beantwoord de vraag en gebruik *zou*:

B2 Onderstreep de passieve vormen in deze teksten

- 1 Heeft Nederland een praatcultuur? Het valt veel buitenlanders op dat er in Nederland veel vergaderd wordt. Maar niet alleen in werksituaties, ook in andere omgevingen wordt alles uitgebreid besproken.
- 2 Twintig studenten werden gisteravond ziek nadat ze samen hadden gegeten in een restaurant. Waarschijnlijk was het vlees niet goed gebakken.
- 3 Dit boek is geschreven door een Japanse, die al tien jaar in Nederland woont. Ze is inmiddels erg populair in Nederland. Ze wordt ook vaak gevraagd voor televisieshows.
- 4 Door wie wordt bepaald waar het gezin naartoe gaat op vakantie? Dat is onderzocht door een socioloog. Het resultaat is niet verrassend: de ouders houden rekening met de kinderen, maar ze willen zelf ook genieten van hun vrije dagen.

Maak de passieve vorm van deze zinnen.

- 5 We behandelen deze tekst na de pauze.
- 6 Een beroemde psycholoog heeft deze test ontwikkeld.
- 7 Toen de vechtpartij begon, belde iemand meteen de politie.
- 8 Ik heb de grootste problemen nu opgelost.

C1 Reageer op de stellingen. Gebruik in elke reactie minimaal 15 woorden

- 1 Nederlanders kunnen niet flirten.

- 2 Het museum moet gratis zijn.

C2 Reageer op dit (e-mail)bericht. Gebruik minimaal 15 woorden

Hoi,
Hoe is het ermee? Alles goed? Hier wel. Zoals je misschien weet, ben ik zondag jarig.
Kom je iets drinken, tussen 16.00 en 22.00 uur? Laat je even weten of je komt? Tot
zondag (hoop ik)!
Alex.

Jouw reactie:

C3 Vertel iets over een leuk (of bijzonder) museum dat je kent. Gebruik minimaal 15 woorden

Beoordeling test thema 1 en 2

Afnametijd: 25 minuten

Beoordeling

In het algemeen geldt: streng zijn. Fout is fout, al is de fout nog zo begrijpelijk en/of vergeeflijk.

Streep ook spelfouten aan, trek daar ook een punt voor af. Om het maximale aantal punten te krijgen moeten alle onderdelen helemaal perfect gemaakt zijn.

- A** 12 per item 2 punten.
- B1** 8 per zin 4 punten. Werkwoord / subject verkeerde plaats: 0 punten.
- B2** 8 per zin 4 punten. Werkwoord / subject op de verkeerde plaats: 0 punten.
- B3** 16 per item 4 punten, daarin per zin 2. Werkwoord / subject verkeerde plaats: 0 punten.
- B4** 8 per zin 4 punten. Werkwoord / subject verkeerde plaats: 0 punten.
- B5** 28 per zin 4 punten. Let op verbindingswoord indirecte rede (dat, of, vragend voornaamwoord), plaats werkwoorden, vorm werkwoord, vervanging persoonlijk voornaamwoord. Voor elk onderdeel dat niet in orde is: punt eraf. Bij de vragen in indirecte rede: vraagteken gezet, punt eraf.
- C** 20 per invulstuk 4 punten. Let op woordvolgorde, aanspreekvormen, manier om een verzoek te doen, afwijzen afspraak, groeten. Aanstrepen wat fout is en daar punten voor aftrekken.

Totaal 100 punten, delen door 10 om het cijfer te bepalen.

Beoordeling test thema 3 en 4

Afnametijd: 25 minuten

Beoordeling

In het algemeen geldt: streng zijn. Fout is fout, al is de fout nog zo begrijpelijk en/of vergeeflijk.

Streep ook spelfouten aan, trek daar ook een punt voor af. Om het maximale aantal punten te krijgen moeten alle onderdelen helemaal perfect gemaakt zijn.

- A** 18 per item 3 punten.
- B1** 24 per zin 4 punten. Werkwoord / subject / tijd moeten goed zijn.
- B2** 32 per zin 4 punten. Werkwoord / subject / gebruik (om) te en/of infinitief moeten goed zijn.
- C1** 6 per reactie 3 punten. N.B.: sterke reactie. Bv.: *Ja, ik heb veel werk* is niet goed.
- C** 20 per invulstuk 5 punten. Let op woordvolgorde, manier om een mening te vragen/geven. Vraag als *Wat denk je over dit woordenboek?* niet goed rekenen. Aanstrepen wat fout is en daar punten voor aftrekken.

Totaal 100 punten, delen door 10 om het cijfer te bepalen.

Beoordeling test thema 5 en 6

Afnametijd: 25 minuten

Beoordeling

In het algemeen geldt: streng zijn. Fout is fout, al is de fout nog zo begrijpelijk en/of vergeeflijk.

Streep ook spelfouten aan, trek daar ook een punt voor af. Om het maximale aantal punten te krijgen moeten alle onderdelen helemaal perfect gemaakt zijn.

- A** 20 per item 2 punten.
- B1** 20 per zin 4 punten. Plaats *er/daar* / werkwoord / subject / tijd moeten goed zijn.
- B2** 20 per zin 4 punten. Werkwoord / subject / gebruik *die/dat/waarmee* etc. moeten goed zijn.
- C1** 16 per item 4 punten. Woorden als *vergelijking* moeten correct gespeld en gebruikt zijn; ook *als/dan* + woordvolgorde
- C2** 24 per item 4 punten. Let op woordvolgorde, manier om eens/niet eens uit te drukken.

Totaal 100 punten, delen door 10 om het cijfer te bepalen.

Beoordeling test thema 7 en 8

Afnametijd: 25 minuten

Beoordeling

In het algemeen geldt: streng zijn. Fout is fout, al is de fout nog zo begrijpelijk en/of vergeeflijk.

Streep ook spelfouten aan, trek daar ook een punt voor af. Om het maximale aantal punten te krijgen moeten alle onderdelen helemaal perfect gemaakt zijn.

- A** 20 per item 2 punten.
- B1** 20 per zin 4 punten. Let op juiste keuze zou/zouden, op de wisseling van het modaal werkwoord en op de woordvolgorde.
- B2** 20 item 1 t/m 4: per item 2 punten. Passieve vormen correct onderstreept; let op mogelijke onterechte onderstrepingen. Let daarbij vooral op item 2: 'werden' is daar geen deel van een passieve vorm, maar zelfstandig werkwoord.
- item 5 t/m 8: per item 3 punten. Let op correct gebruik van werkwoordstijden, aanpassing getal subject/persoonsvorm en op de woordvolgorde.
- C** 40 per item 10 punten. Let op woordgebruik, tijd en vorm van de werkwoorden, woordvolgorde.

Totaal 100 punten, delen door 10 om het cijfer te bepalen.